

Les 1: God heeft vrijwillig lief

December 28-Januari 3

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Hosea 14:4*

Lezen: *Johannes 17:24; Matteüs 22:1-14; Johannes 10:17-18*

Introductie: God houdt van iedereen meer dan wij ons kunnen voorstellen en dat ook nog vrijwillig. Zijn liefde is ongelooflijk genereus en genadig, aangezien Hij er vrijwillig voor kiest zijn zelfopofferende liefde te tonen, zelfs wanneer mensen ontrouw zijn.

Thema: De les van deze week benadrukt drie hoofdthema's.

1. Gods liefde wordt niet gedefinieerd door noodzaak: zijn liefde staat centraal in ons begrip van zijn relatie met de mensheid. Goddelijke liefde is een uitdrukking van Gods spontane en overvloedige welwillendheid. Zijn liefde wordt niet veroorzaakt of noodzakelijk gemaakt door enige actie van onze kant, noch door enig menselijk potentieel. God manifesteert zijn liefde zonder enige verwachting van voordeel voor zichzelf. Hij houdt van elke persoon en doet dat uit vrije wil, zoals in het geval van Hosea, Israël en ons.
2. De reikwijdte van Gods liefde is niet te berekenen: Gods liefde is niet gebaseerd op causale omstandigheden. Hij heeft zichzelf vrijwillig voor ons gegeven en zijn voortdurende en onfeilbare liefde openbaart zijn barmhartigheid nog vollediger. Zijn liefde overtreft alle verwachtingen, omdat Hij vrijelijk genade, barmhartigheid en medelijden schenkt aan zelfs de meest onverdienstelijke mensen.
3. Gods liefde kan worden afgewezen: God biedt ons de volledige openbaring van zijn zichzelf gevende liefde, maar bepaalt niet van tevoren hoe mensen hierop reageren. Zijn liefde is niet overheersend of dwingend, maar biedt ons de vrijheid om haar te aanvaarden of af te wijzen.

Toepassing: Gods liefde overtreft alle menselijke verwachtingen, omdat Hij genade, barmhartigheid en medeleven schenkt aan zelfs de meest onverdienstelijke mensen. Hoe verandert dit begrip van Gods liefde onze houding ten opzichte van mensen in onze omgeving die niets gedaan hebben om medelijden van ons te verdienen?

Deel II: Commentaar

1. Gods liefde wordt niet bepaald door noodzaak.

Vrijheid is een cruciaal kenmerk van Gods liefde. Zijn liefde wordt niet veroorzaakt door iets anders. In de relatie van oorzaak en gevolg is het gevolg het noodzakelijke resultaat van een oorzaak. Maar in plaats van gedefinieerd te worden door de oorzaak-gevolg logica van noodzakelijkheid, is Gods liefde opmerkelijk vrijwillig. Dit idee wordt uitgewerkt in de ervaring van Hosea en zijn ontrouwe vrouw. Door het verhaal van hun ervaring komen, zoals we zullen zien, de concepten naar voren dat Gods liefde niet de noodzaak van het bestaan van de schepping impliceert en dat Gods liefde uit vrije wil geeft.

Hosea en de vrijheid van Gods liefde: Hosea 14:4 verbindt Gods belofde genezing van Israëls ontrouw met zijn belofte om zijn volk vrijelijk lief te hebben. Deze belofte herhaalt het barmhartige herstel van Gods afvallige volk, zoals bedoeld in Hosea 2:14-23, en zoals geïllustreerd in Hosea's

Werkwijzer kwartaal 1, 2025

eigen barmhartige relatie met zijn ontrouwe vrouw.¹ De vergelijking met Hosea's biografische ervaring suggereert dat Gods liefde uiterst genereus is. 'Dit is een liefde die niet verdiend kan worden - wat zou Israël aan Jahweh kunnen aanbieden als een aanvaardbare betaling?' In plaats daarvan geeft de Hebreeuwse term *nedabash*, die benadrukt dat God Israël uit vrije wil zal liefhebben, het idee weer van een "'vrijwillig offer' of een 'offer uit vrijgevigheid.'"² Vandaar dat Gods liefde vrijgevig is. Gods liefde wordt dus niet veroorzaakt of noodzakelijk gemaakt door een actie van Israël. Het is eerder een uitdrukking van zijn vrijheid en daarom volledig vrijwillig. In feite lijkt de taal van goddelijke genezing in Hosea 14:4³ de vrijwillige aard van Gods liefde te onderstrepen, omdat Israël niet in staat is trouw te worden op basis van eigen kracht. De vrijwillige aard van deze liefde impliceert dus dat degenen die door God bemind worden dit echt niet verdienen.

Gods liefde en de schepping: Het idee dat liefde een relatie met de ander vereist lijkt te suggereren dat God schepselen moest maken om een liefhebbende God te worden. Met andere woorden, schepping zou noodzakelijk zijn voor Gods liefde. Dit idee wordt echter niet ondersteund door de Schrift, die de vrijheid en autonomie van God benadrukt. Hij heeft niets nodig van zijn schepselen.⁴ Bovendien bestond de goddelijke liefde al eeuwig vóór de schepping van het universum, zoals Jezus onderstreepte toen Hij verklaarde dat de Vader Hem 'al liefhad voordat de wereld gegrondvest werd.'⁵ De schepping van de wereld was dus geen noodzaak voor het bestaan van Gods liefde. In plaats daarvan was de schepping een goddelijke vrijwillige activiteit die voortkwam uit de vrijheid van zijn eeuwige en overvloeiende liefde.

Gods liefde geeft vrijelijk: De offerdood van Jezus aan het kruis was een vrijwillig liefdesoffer. Hij was niet slechts een slachtoffer van een gewelddadige executie. Zoals Jezus zelf benadrukt: 'De Vader heeft Mij lief omdat Ik mijn leven geef, om het ook weer terug te nemen. Niemand neemt mijn leven, Ik geef het zelf. Ik heb de macht om het te geven en om het weer terug te nemen – dat is de opdracht die Ik van mijn Vader heb gekregen.'⁶ Evenzo legt Paulus uit dat Christus 'mij heeft liefgehad en zich voor mij heeft prijsgegeven.'⁷ Daarom was de kruisiging van Jezus geen noodzaak, ingekaderd door de kwaadaardige acties van zijn beulen, maar gaf Hij zichzelf vrijwillig als een buitengewone manifestatie van de vrijheid van goddelijke liefde.

2. De reikwijdte van Gods liefde valt niet te berekenen.

Het idee dat Gods liefde niet de logica van oorzaak en gevolg volgt, betekent dat het niet berekend moet worden, wat dus leidt tot een veronderstelde redelijke verwachting. Twee gevallen van voorbede voor God in de Pentateuch illustreren het probleem van een dergelijke veronderstelling.

Het eerste voorbeeld is Abrahams voorbede⁸ in de context van het goddelijke oordeel over Sodom en Gomorra.⁹ In eerste instantie doet Abraham een beroep op Gods rechtvaardigheid en vraagt of Hij de stad werkelijk zou vernietigen als er vijftig rechtvaardigen in waren.¹⁰ Het is aannemelijk dat vijftig voor Abraham als een redelijk aantal klonk in zijn aanroeping van goddelijke gerechtigheid. Maar omdat dit aantal in de voortdurende voortzetting van Abrahams voorbede geleidelijk afneemt, van vijftig naar vijfenveertig, van vijfenveertig naar veertig, van veertig naar dertig, van dertig naar twintig

---

¹ Hosea 3:1-5

² Douglas Stuart, "Hosea-Jonah," Word Biblical Commentary (Dallas: Word, Incorporated, 1987), deel 31, blz. 215.

³ Zie ook Hosea 5:13; 6:1; 7:1; 11:3

⁴ Handelingen 17:25

⁵ Johannes 17:24

⁶ Johannes 10:17-18

⁷ Galaten 2:20

⁸ Genesis 18:23-33

⁹ Genesis 18:20

¹⁰ Genesis 18:24-25

en van twintig naar tien,¹¹ doet hij geen beroep meer op goddelijke rechtvaardigheid, maar eerder op Gods barmhartigheid.¹² Het lijkt erop dat vijftig redelijk zou zijn voor gerechtigheid, maar tien is ver boven een eerlijke verwachting. Als het begin van de voorbede de indruk wekt dat Abraham God probeerde te overtuigen om rechtvaardig en vervolgens barmhartig te zijn, dan onthult het verloop van de voorbede dat een dergelijke intentie absoluut niet het geval is. In plaats daarvan onthult de voorbede juist dat Gods liefdevolle barmhartigheid hoger is dan redelijkerwijs verwacht of vermoedelijk berekend kan worden.

Het tweede voorbeeld van voorbede is Mozes' tussenkomst namens de Israëlieten bij de Sinaï. De eerste indruk is dat hij God probeerde te overtuigen genadig voor hen te zijn.¹³ Maar, nogmaals, dit is niet het geval. Het hoogtepunt van de interactie tussen Mozes en de Heer is de openbaring van goddelijke glorie, wat een opmerkelijke manifestatie van Gods liefde is.¹⁴ Naast de bevestiging van de goddelijke vrijheid om genadig te zijn voor hen die Gods liefde duidelijk niet verdienen,¹⁵ suggereert de scherpe asymmetrische vergelijking tussen 'die trouw blijft tot in het duizendste geslacht' en 'die voor de zonde van de ouders de kinderen en kleinkinderen ter verantwoording roept, tot in het derde en vierde geslacht,'¹⁶ dat uiteindelijk de reikwijdte van Gods liefde niet kan worden berekend, wat de vrijheid van zijn liefde extra benadrukt.

3. Gods liefde kan afgewezen worden.

De vrijheid van goddelijke liefde betekent ook dat het de reactie van de mensheid op deze liefde niet vooraf bepaalt. Nogmaals, Gods liefde is in essentie vrijwillig en kent geen noodzakelijke logica van oorzaak en gevolg. In zijn klaagzang over Jeruzalem onthult Jezus op droevige wijze onvervulde verlangens met betrekking tot de verlossing van zijn kinderen. Hij benadrukt: 'Hoe vaak heb Ik je kinderen niet bijeen willen brengen zoals een hen haar kuikens verzamelt onder haar vleugels, maar jullie hebben het niet gewild.'¹⁷ Het Griekse werkwoord *thelo* wordt twee keer gebruikt in deze passage, maar op verschillende manieren. De eerste keer geeft de wil van Christus weer met betrekking tot degenen die Hij wilde redden, terwijl de tweede keer aangeeft dat zij niet hetzelfde verlangen deelden. Daarom bepaalt wat de goddelijke liefde aanbiedt niet de liefdevolle reactie van degenen die dit aanbod ontvangen. Helaas, omdat dit liefdevolle verlangen niet wederkerig is, kan het niet echt vervuld worden.

Een ander bijbels voorbeeld van weerstand tegen goddelijke liefde is te vinden in de gelijkenis van het bruiloftsmaal, waartoe velen worden opgeroepen, maar die de uitnodiging afwijzen.¹⁸ Vervolgens wordt de oproep uitgebreid naar anderen, die inderdaad naar de bruiloft komen.¹⁹ Maar zelfs onder degenen die wel komen is er iemand 'die geen bruiloftskleed droeg.'²⁰ Het slot van de gelijkenis benadrukt dat 'velen geroepen zijn, maar weinigen uitverkoren.'²¹ In deze gelijkenis over 'het koninkrijk van de hemel,'²² geeft de taal van uitverkoren zijn niet het idee weer van een deterministische goddelijke keuze (predestinatie), maar heeft het te maken met het aannemen of afwijzen van Gods uitnodiging door de mensen. Met andere woorden: 'Velen worden uitgenodigd, maar sommigen weigeren te komen, en anderen die wel komen weigeren zich te onderwerpen aan de

---

¹¹ Genesis 18:28-32

¹² Genesis 18:27, 30, 32

¹³ Exodus 32:11-14, 31-33

¹⁴ Exodus 34:6-7

¹⁵ Exodus 33:19

¹⁶ Exodus 34:7

¹⁷ Matteüs 23:37

¹⁸ Matteüs 22:3

¹⁹ Matteüs 22:9-10

²⁰ Matteüs 22:11

²¹ Matteüs 22:14

²² Matteüs 22:2

normen van het koninkrijk en worden daarom afgewezen. Zij die overblijven worden 'uitverkorenen' genoemd.²³ Ons vermogen om te kiezen is dus een andere indicatie van de vrijheid van Gods liefde, die openstaat voor werkelijk vrije reacties van acceptatie of verzet. We worden uitgenodigd om het in vrijheid te aanvaarden.

Deel III: Toepassing

Bespreek onderstaande vragen, uitgaande van bovenstaand perspectief aangaande de vrijheid van Gods liefde.

1. Op welke manier zorgt het begrip dat Gods liefde niet veroorzaakt wordt door enige actie van onze kant ervoor dat we dichter tot Hem getrokken worden? Geef tenminste één praktisch voorbeeld.
2. Welke aspecten van het fascinerende idee dat Gods liefde redelijke verwachtingen te boven gaat, omdat Hij uit vrije wil mededogen toont aan de meest onverdienstelijke mensen, zouden gebruikt kunnen worden in dialogen met ongelovigen?
3. Op welke praktische manieren kunnen we, helaas, Gods liefde afwijzen?
4. Als we bedenken dat Gods liefde geen dwang gebruikt, wat moeten we dan van deze liefde leren als we nadenken over de manieren waarop wij, als christenen, op een meer authentieke manier van anderen kunnen houden?

---

²³ D. A. Carson, Matthew, The Expositor's Bible Commentary: Matthew, Mark, Luke (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1984), blz. 457

Les 2: Verbondsliefde

Januari 4-10

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Johannes 14:23*

Lezen: *Deuteronomium 7:9, Psalm 145:9, Ezechiël 33:11, Matteüs 18:23-35, 2 Petrus 3:9, Judas 21.*

Introductie: Gods liefde is ten diepste relationeel. Een liefdevolle en intieme relatie met God kan niet bestaan zonder menselijke wederkerigheid als antwoord op zijn liefdevolle bejegening.

Thema: De les van deze week richt zich op drie kernpunten.

1. De liefde van God is onvoorwaardelijk: God houdt van iedereen en wil graag een wederzijdse en bindende relatie aangaan. De manifestatie van zijn liefde is niet afhankelijk van menselijke actie en ook niet beperkt tot een bepaald soort mens. Hij ziet waarde in elk persoon en beschouwt hem of haar als voorwerp van zijn welwillende zegeningen.
2. De liefde van God wil een voorwaardelijke relatie aangaan: Gods liefdevolle welwillendheid is universeel en onvoorwaardelijk, maar Hij verlangt naar een specifieke en intieme relatie met mensen, wat voorwaardelijkheid impliceert. Dat wil zeggen, Hij verwacht een reactie op de liefde die zij van Hem ontvangen, een spontane overeenkomstige liefde in de vorm van gehoorzaamheid en loyaliteit.
3. De liefde van God was bedoeld om weerspiegeld te worden in menselijke relaties: God zoekt universeel naar een relatie van wederzijdse liefde; de voortzetting van een intieme relatie impliceert een passend menselijk antwoord. De menselijke kant van de verbondsliefde omvat het houden van Gods geboden en het liefhebben van elkaar, wat menselijke activiteiten zijn, gesterkt door Gods liefde.

Toepassing: God wil graag een liefdevolle relatie aangaan met mensen, maar die relatie vereist een oprechte reactie en gehoorzaamheid van onze kant. Vraag de groep om in stilte te reflecteren over de vraag wat hun relatie van verbondsliefde met God (en andere mensen) in gevaar zou kunnen brengen.

Deel II: Commentaar

1. De liefde van God is onvoorwaardelijk.

Psalm 145:8-9 benadrukt de opmerkelijke en allesomvattende realiteit van Gods liefde: 'Genadig en liefdevol is de HEER, Hij blijft geduldig en groot is zijn trouw. Goed is de HEER voor alles en allen, Hij ontfermt zich over heel zijn schepping.' Het idee van liefde in deze passage wordt beschreven in termen van genade, ontferming, geduld, barmhartigheid en goedheid. Deze lijst is een echo van de openbaring van Gods glorie en karakter aan Mozes in Exodus 34:6. In Psalm 145:8 wordt de Hebreeuwse term *khesed*, die ook voorkomt in Exodus 34:6, door de NBV21 weergegeven als 'trouw' en in verschillende andere versies vertaald als liefde: 'vol liefde' (BGT), 'goedertierenheid' (NBG51,

HSV), ‘grote liefde’ (GNB. De term *khesed* drukt de begrippen loyaliteit, trouw, goedheid en minzaamheid uit,²⁴ en behoort tot het semantische domein van (loyale/getrouwe) liefde.²⁵

De allesomvattende realiteit van Gods liefde wordt nog eens extra benadrukt in Psalm 145:9, waarin wordt onderstreept dat de Heer goed is ‘voor alles en allen.’ De universele reikwijdte van goddelijke goedheid die in dit vers wordt genoemd geeft impliciet aan dat de liefde van God onvoorwaardelijk is; dat wil zeggen dat deze niet afhankelijk is van menselijke acties of reacties. In Psalm 145 wordt universele taal gebruikt in vers 12 om ‘de stervelingen’ te beschrijven, die verondersteld worden te horen over Gods wonderbaarlijke daden. Bovendien laat Psalm 145:15 zien: ‘Allen zien hoopvol naar U uit, U geeft voedsel, op de juiste tijd.’ Psalm 145:16 voegt hieraan toe: ‘Gul is uw hand geopend, U vervult het verlangen van alles wat leeft.’ Tenslotte eindigt de Psalm met een algemene uitnodiging: ‘Laat zó mijn mond de lof spreken van de HEER, en alles wat leeft zijn heilige naam prijzen, tot in eeuwigheid.’²⁶ Deze universele taal benadrukt de allesomvattende realiteit van Gods liefde en de onvoorwaardelijke aard ervan, aangezien alle schepselen de objecten zijn van zijn welwillende zegeningen.

Dit beeld van Gods onvoorwaardelijke liefde is consistent met het idee dat de Heer niet uit is op vernietiging: ‘De dood van een slecht mens geeft Me geen vreugde, Ik wil dat hij tot inkeer komt en in leven blijft.’²⁷ Ditzelfde beeld wordt bevestigd in 2 Petrus 3:9, waar uitgelegd wordt dat ‘Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat.’ Of, zoals we lezen in 1 Timoteüs 2:4 dat de Heer ‘wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen.’

2. De liefde van God wil een voorwaardelijke relatie aangaan.

Terwijl Psalm 145 de allesomvattende en onvoorwaardelijke realiteit van Gods liefde benadrukt, maakt de Psalm ook onderscheid tussen trouwe en goddeloze mensen.²⁸ Bovendien benadrukt het hoofdstuk een meer specifieke en voorwaardelijke relatie van God met hen die Hem zoeken en dienen. ‘Allen die Hem aanroepen is de HEER nabij, die Hem roepen in vast vertrouwen. Hij vervult het verlangen van wie Hem eren, Hij hoort hun klacht en komt te hulp.’²⁹ Het is interessant dat volgens Psalm 145:20 het belangrijkste onderscheid tussen getrouwen en goddelozen is dat de eerste groep de Heer liefheeft: ‘De HEER waakt over wie Hem liefhebben, maar goddelozen vaagt Hij weg.’ Dit onderscheid suggereert dat, terwijl Gods liefdevolle welwillendheid universeel en onvoorwaardelijk is, Hij verlangt naar een liefdevolle relatie met individuele mensen, en deze relatie impliceert voorwaardelijkheid; dat wil zeggen dat deze niet tot stand kan komen zonder een liefdevolle menselijke reactie op de liefde van God. Gods welwillende liefde is zeker onvoorwaardelijk en allesomvattend. Maar een liefdevolle relatie met Hem is voorwaardelijk, omdat een liefdevolle relatie niet echt kan bestaan als mensen niet met liefde reageren op de liefde die ze van God hebben ontvangen. Met andere woorden, een echte liefdesrelatie impliceert een zekere mate van wederkerigheid.

Dit idee van een zekere mate van wederkerigheid in een echte liefdesrelatie is cruciaal voor het begrijpen van Gods verbondsrelatie met zijn volk. Ten eerste is dit verbond gebaseerd op Gods onvoorwaardelijke liefde. Zoals Deuteronomium 7:6-8 over Israël zegt: ‘Want u bent een volk dat aan de HEER, uw God, is gewijd. U bent door Hem uitgekozen om, anders dan alle andere volken op aarde, zijn kostbaar bezit te zijn. Het is niet omdat u talrijker was dan de andere volken dat Hij u lief

---

²⁴ Ludwig Koehler et al., *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* [Leiden: Brill, 1994-2000], blz. 336-337

²⁵ James Swanson, *Dictionary of Biblical Languages With Semantic Domains: Hebrew [Old Testament]* [Oak Harbor: Logos Research Systems, Inc., 1997]

²⁶ Psalm 145:21

²⁷ Ezechiël 33:11

²⁸ Psalm 145:10-11, 20

²⁹ Psalm 145:18-19

kreeg en uitkoos – u was het kleinste van allemaal! Maar omdat Hij u liefhad en zich wilde houden aan wat Hij uw voorouders onder ede had beloofd, heeft de HEER u met sterke hand bevrijd uit de slavernij, uit de macht van de farao, de koning van Egypte.’ Maar ook al is Gods liefde niet gebaseerd op wat Israël is of doet, toch vereist de verbondsrelatie tussen God en Israël een zekere mate van liefdevolle wederkerigheid als antwoord op Gods liefde. God houdt zijn verbond zeker trouw en barmhartig. Het adequate antwoord van het volk is om God lief te hebben en zijn geboden te houden. Zoals Deuteronomium 7:9 benadrukt: ‘Besef dus goed: alleen de HEER, uw God, is God en Hij houdt woord; Hij komt zijn beloften na en is trouw aan ieder die Hem liefheeft en die doet wat Hij gebiedt, tot in het duizendste geslacht.’

3. De liefde van God was bedoeld om weerspiegeld te worden in menselijke relaties.

Als de relatie met onze liefhebbende God (niet de liefde van God zelf, die eeuwig is [Jer. 31:3]) voorwaardelijk is, kan deze worden verspeeld, gezien het menselijke deel van de relatie. Bijvoorbeeld, vanwege het kwaad en de slechtheid van Israël, benadrukt Hosea 9:15 dat hun liefdevolle relatie met God niet meer bestaat. Een soortgelijk idee komt voor in Jeremia 16:5. Romeinen 11:22 onderstreept het idee dat de voortzetting van de liefdevolle relatie met God afhankelijk is van mensen, die geacht worden trouw te blijven ‘aan zijn goedheid.’ Het is vanuit dit algemene perspectief dat Judas 21 gelovigen oproept om vast te houden ‘aan Gods liefde.’ Een liefdevolle relatie met God houdt in dat mensen zich aan zijn geboden houden³⁰ en elkaar liefhebben.³¹ Deze dingen zijn niet slechts menselijke handelingen, maar zijn feitelijk menselijke activiteiten die worden bekrachtigd door de liefde van God, die ons eerst heeft liefgehad.³²

De gelijkenis van de dienaar in Matteüs 18:23-35, die niet wilde vergeven, geeft aan dat Gods liefdevolle relatie met ons verloren kan gaan als zijn liefde, die eerst aan ons werd aangeboden, niet wordt weerspiegeld in onze relatie met anderen. De gelijkenis vergelijkt de barmhartige vergevingsdaad van de meester aan zijn dienaar met het verbazingwekkende gebrek aan barmhartigheid en vergevingsgezindheid, op een veel kleinere schaal, van dezelfde dienaar aan een andere dienaar. In het licht van de discrepantie van deze vergelijking leert Jezus dat Gods liefdevolle vergeving, die op de eerste plaats komt, afhangt van onze vergevingsgezinde houding tegenover anderen. Met andere woorden, de liefdevolle relatie met God wordt voorwaardelijk verondersteld weerspiegeld te worden in menselijke relaties.³³ Als dit niet het geval is, zal onze liefdevolle relatie met God verloren gaan. Deze ongelukkige mogelijkheid moet niet worden opgevat als een kille voorwaardelijkheid van Gods kant, maar als een ernstig gebrek aan begrip van de kant van de mens over de diepte van Gods liefdevolle barmhartigheid. Zoals Lucas 7:47 aangeeft, wordt het besef van hoeveel God ons heeft vergeven, zichtbaar in onze liefdesuitingen. Als we dus geen liefde betuigen aan anderen, hebben we de diepte van Gods liefde voor ons niet echt begrepen en niet voldoende gewaardeerd.

Deel III: Toepassing

God houdt onvoorwaardelijk van iedereen. Als we zijn liefde accepteren en erop reageren, in de zin van een liefdevolle relatie met Hem toestaan, voelen we ook, als een praktisch effect van onze liefdevolle relatie met God, het verlangen om een liefdevolle relatie met anderen aan te gaan. Daarom schenkt God zijn liefde niet alleen aan zijn schepselen, maar laat Hij hen ook vrij reageren (positief of

---

³⁰ Johannes 14:21

³¹ 1 Johannes 4:7

³² 1 Johannes 4:19; vergelijk met 1 Johannes 4:7

³³ Zie Johannes 15:12, 1 Johannes 3:16, Johannes 4:7-12

negatief) op zijn liefde en is Hij bereid om ieder mens in staat te stellen om liefde te uiten aan Hem en aan anderen. Bespreek op basis van dit idee de volgende vragen:

1. Hoe kunnen wij onze liefde en ons respect voor ieder mens onvoorwaardelijk tonen, ongeacht sociale positie, individuele karakteristieken of persoonlijke mijlpalen?
2. Denk aan een verhaal dat het verschil tussen onvoorwaardelijke liefde en een voorwaardelijke liefdevolle relatie aangeeft. Op welke manier illustreert dit voorbeeld de opmerkingen over onvoorwaardelijkheid en voorwaardelijkheid van onze uitleg van Gods liefde en zijn liefdevolle relatie met ons?
3. Onze liefdevolle relatie met God leidt tot het verlangen en het genot goed te doen aan andere mensen, dit in tegenstelling tot onverschilligheid ten aanzien van de noden van anderen. Op welke manier verandert onze relatie met God door hoe wij omgaan met mensen uit onze familie, op de werkvloer en in onze omgeving?
4. Hoe kan onvoorwaardelijke liefde laten zien aan iemand die niet van plan is een respectvolle en liefdevolle relatie met jou aan te gaan? Denk je dat een voortdurende houding van onvoorwaardelijke liefde in staat is deze persoon van gedachten te laten veranderen? Leg uit.
5. Wat kunnen we doen om ons te verbinden met de tieners in onze gemeente en hen onvoorwaardelijke liefde, respect en ondersteuning te tonen? Hoe kunnen we intergenerationele verbindingen ontwikkelen voor een liefdevollere relatie met jonge mensen?

Les 3: Om God welgevallig te zijn

Januari 11-17

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Sefanja 3:17*

Lezen: *Sefanja 3:17, Lucas 15:4-32.*

Introductie: Onze liefdevolle God verblijdt zich en is verheugd een liefdevolle relatie aan te gaan met zijn schepselen.

Thema: De les van deze week kent drie kernpunten:

1. Gods plezier met zijn schepselen laat zien hoe waardevol we in zijn ogen zijn: ieder mens is in Gods ogen kostbaar en van onschatbare waarde. Daarom verheugt Hij zich over zijn zonen en dochters als zij zich bekeren en Hem zoeken. De gelijkenissen in Lucas 15 benadrukken Gods vreugde en blijdschap over de redding van een verloren persoon. Zijn vreugde over onze verlossing laat zien hoe waardevol we zijn in Gods ogen.
2. Gods vreugde is de reden voor menselijke vreugde en lofprijzing: God wil onze harten vullen met overvloeiende vreugde en Hij scheidt genoeg in menselijke vreugde en lofprijzing. Hij nodigt zijn volk uit plezier in Hem te ervaren als ze Hem met vreugde prijzen door gebeden en liederen. Lofprijzingen aan God helpen ons ook zijn toekomstige vreugde en plezier met zijn volk te zien terwijl we Hem verwachten.
3. Vanwege onze vernedering hebben we Christus nodig om God te behagen: We worden uitgenodigd God te behagen, Hem geestelijke offers aan te bieden door de lof van onze lippen in dankzegging en door de praktijk van goed doen en delen. Maar we kunnen deze dingen alleen doen door de bemiddeling van Christus. Ons geloof is God alleen welgevallig door het werk van Christus voor ons.

Toepassing: Gods vreugde met zijn schepselen toont hoe waardevol we zijn in zijn ogen en hoeveel Hij om zijn schepping geeft. Hoe kunnen we de waarde van ieder persoon definiëren?

Deel II: Commentaar

1. Gods vreugde met zijn schepselen toont hoe waardevol we zijn in zijn ogen.

De gelijkenis van de verloren zoon illustreert op treffende wijze hoe waardevol we zijn volgens God. In feite zijn alle drie de gelijkenissen in Lucas 15, verteld aan de mopperende farizeeën en schriftgeleerden,³⁴ voorbeelden van de onschatbare waarde van (verloren) mensen in de ogen van God. Het is noemenswaardig dat de farizeeën en schriftgeleerden helemaal geen waarde zien in de mensen ('zondaars') die zo warm door Jezus ontvangen worden.³⁵ Ellen White schrijft: 'De farizeeërs hadden alleen maar verachting en veroordeling voor deze mensen; maar Christus benaderde hen als kinderen

---

³⁴ Lucas 15:2

³⁵ Lucas 15:2

van God, die weliswaar waren afgedwaald van het huis van de Vader, maar die niet uit zijn hart waren verdwenen.³⁶

Met de drie gelijkenissen verwijt Jezus de farizeeën hun afwijzende mentaliteit en benadrukt hij het goddelijke plezier van het terugvinden en ontvangen van iemand die verloren was. Met andere woorden, de uitdrukking van vreugde en plezier in elke gelijkenis geeft aan hoe waardevol de/het verlorene is. In de gelijkenis van het verloren schaap gaat de herder gretig achter het verlorene aan ‘tot hij het gevonden heeft.’³⁷ Hij komt terug met het schaap ‘vol vreugde op zijn schouders.’³⁸ Hoe meer we ons realiseren hoe blij de herder is, des te meer we beseffen hoe waardevol het verloren schaap in zijn ogen is. Sterker nog, de vreugde en het plezier van de herder lopen over, want hij nodigt buren en vrienden uit om zich met hem te verheugen.³⁹

Hetzelfde patroon komt terug in de andere twee gelijkenissen. In de gelijkenis van de verloren munt zoekt de vrouw zorgvuldig naar de munt ‘tot ze het muntstuk gevonden heeft.’⁴⁰ Daarna nodigt ze met overweldigend plezier buren en vrienden uit om zich met haar te verheugen.⁴¹ In de gelijkenis van de verloren zoon, het hoogtepunt van de drie gelijkenissen, is de verloren zoon niet alleen verloren, maar wordt ons ook verteld dat hij koppig steeds verder in die richting is gegaan, omdat hij aanvankelijk de ware gevolgen van zijn onbezonnen en dwaze beslissingen niet inzag. Uiteindelijk, als hij tot bezinning komt, voelt de verloren zoon dat zijn waardigheid en waarde voor zijn vader verloren zijn gegaan door zijn eigen zonde: ‘Ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden; behandel mij als een van uw dagloners.’⁴²

De acties van de vader zijn echter anders dan de redelijke verwachting van de zoon. De vader ‘rende op zijn zoon af, viel hem om de hals en kuste hem.’⁴³ Schokkend genoeg zijn dit niet de enige uitingen van welwillendheid en plezier van de kant van de vader. Zonder aandacht te schenken aan het verzoek van de zoon om als bediende te worden aangenomen, benadrukt de vader de waardigheid van zijn zoon door de bedienden te vragen om ‘het mooiste gewaad,’ ‘een ring’ en ‘sandalen’ voor hem mee te brengen.⁴⁴ Maar dat is niet genoeg. De bevestiging van de waarde van de zoon door middel van onderscheidende kleding wordt geïntensiveerd met het opmerkelijke feest dat de vader voorstaat: ‘Breng het gemeste kalf en slacht het. Laten we eten en feestvieren.’⁴⁵ Kortom, de vader ontvangt de zoon niet alleen, maar is ook blij met zijn terugkeer.

Tot nu toe vinden we in de gelijkenis van de verloren zoon hetzelfde algemene patroon als in de gelijkenissen van het verloren schaap en de verloren munt: het verlorene wordt gevonden en er wordt feest gevierd over deze tijding. Maar de gelijkenis van de verloren zoon gaat een stap verder, omdat de viering sterk in twijfel wordt getrokken door de oudere zoon.⁴⁶ Dit punt is relevant omdat het de houding van de farizeeën aan het begin van het hoofdstuk illustreert.⁴⁷ Zowel de oudste zoon in de gelijkenis als de farizeeën hebben veel kritiek op het ontvangen van zondaars en de tafelgemeenschap met hen. Deze kritiek laat zien hoe zij de waarde onderschatten van de mensen die hartelijk ontvangen worden. Daarentegen leert de gelijkenis hoe God zijn zonen en dochters waardeert en feestviert als ze zich bekeren en Hem zoeken. Daarom eindigt de gelijkenis met de vader die op de kritiek van de

---

³⁶ Ellen White, Verhalen om verder te vertellen, blz. 146-147

³⁷ Lucas 15:4

³⁸ Lucas 15:5

³⁹ Lucas 15:6

⁴⁰ Lucas 15:8

⁴¹ Lucas 15:9

⁴² Lucas 15:19

⁴³ Lucas 15:20

⁴⁴ Lucas 15:22

⁴⁵ Lucas 15:23

⁴⁶ Lucas 15:28-30

⁴⁷ Zie Lucas 15:2

oudste zoon reageert met de volgende uitspraak: ‘We kunnen toch alleen maar feestvieren en blij zijn? Want je broer was dood en is weer tot leven gekomen, hij was verloren en is teruggevonden.’⁴⁸

Het Griekse woord voor de vertaalde uitdrukking ‘het is goed’ is het werkwoord *dei*, dat letterlijk betekent ‘het is noodzakelijk, men moet, het kan niet anders’ of onderstreept dat iets ‘moet gebeuren omdat het passend is.’⁴⁹ Sommige Bijbelversies vertalen het in Lucas 15:32 als ‘We kunnen niet anders’ (BGT), ‘Er moet feest zijn’ (GNB), ‘Wij zouden dan vrolijk en blij moeten zijn’ (HSV) of ‘Wij moesten feestvieren’ (NBG51). Het onderliggende concept in deze taal van noodzaak is de kostbare waarde van degene die verloren was maar nu gevonden is. Het is vanuit dit perspectief dat de vader onderstreept dat ‘we moeten’ vieren. Er zit niets anders op, gezien de waarde van degene die gevonden is. Net als in de twee vorige gelijkenissen wil de vader het feest niet alleen vieren. De bedienden lijken erbij betrokken te zijn⁵⁰ en de vader doet een nadrukkelijk beroep op de oudere zoon om ook mee te doen. De verloren zoon is niet alleen ‘die zoon van u,’ om de taal van de oudere broer te gebruiken,⁵¹ maar, zoals de vader oproept, ‘je broer.’⁵²

Daarom leren de gelijkenissen die Jezus in Lucas 15 vertelt dat Gods vreugde over de redding van zijn zonen en dochters laat zien hoe gewaardeerd we in zijn ogen zijn. Hij wil dat we ons niet alleen gewaardeerd voelen door zijn liefdevolle vreugde, maar dat we ook de verlossing van onze medebroeders en -zusters met Hem vieren (en dus van harte waarderen).

2. Gods vreugde is de reden voor menselijke blijdschap en lofprijzing.

Sefanja 3:17 en Psalm 149:4 lijken enigszins op elkaar in hun nadruk op Gods welbehagen. Psalm 149 is een uitnodiging om God vreugdevol te prijzen: ‘Laat Israël verheugd zijn over zijn machtige maker, het volk van Sion juichen om zijn koning.’⁵³ De reden voor deze uitnodiging staat in Psalm 149:4: ‘Ja, de HEER vindt vreugde in zijn volk.’ Daarom bevestigt de psalm plezier in een tweerichtingsrelatie. God is blij met de mensen en op basis hiervan worden de mensen uitgenodigd om plezier in de Heer te ervaren als ze Hem met vreugde prijzen.

Evenzo spoort Sefanja 3:14 Gods volk aan om de Heer vreugdevol te prijzen. ‘Jubel, vrouwe Sion, zing van vreugde, Israël, juich met heel je hart, vrouwe Jeruzalem!’ Deze vermaning wordt gevolgd door de nadruk in Sefanja 3:17 dat de machtige en reddende God in het midden van Zijn volk is en ‘Hij zal vol blijdschap zijn, verheugd over jou, in zijn liefde zal Hij zwijgen, in zijn vreugde zal Hij over je jubelen.’ Terwijl in Psalm 149 Gods vreugde de reden is voor menselijke lofprijzing en vreugde, wordt in Sefanja 3 de lofprijzing aan Hem verondersteld Gods toekomstige vreugde en plezier met zijn volk voor te stellen.

3. Vanwege onze vernedering hebben we Christus nodig om God vreugde te geven.

Onder de verschillende manieren waarop we in de Schrift worden uitgenodigd God te behagen,⁵⁴ spoort Hebreëen 13:15 ons aan God voortdurend geestelijke offers te brengen, waaronder de lofprijzing van onze lippen in dankzegging aan Hem en de praktijk van goed doen en delen. Het volgende vers concludeert: ‘Want dat zijn offers waarin God behagen schept.’⁵⁵ Het is opmerkelijk dat de eerste woorden van Hebreëen 13:15 aangeven dat we deze offers niet zelf moeten brengen. In plaats daarvan moeten we de geestelijke offers aan God brengen ‘met Jezus’ tussenkomst.’ Met andere

---

⁴⁸ Lucas 15:32

⁴⁹ Frederick W. Danker et al., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* [Chicago: University of Chicago Press, 2000], blz. 214

⁵⁰ Lucas 15:22-27

⁵¹ Lucas 15:30

⁵² Lucas 15:32

⁵³ Psalm 149:2

⁵⁴ Zie bijvoorbeeld Hebreëen 11:5-6; 2 Korintiërs 5:9; Kolossenzen 1:10; 1 Tessalonicenzen 4:1

⁵⁵ Hebreëen 13:16

woorden, we zijn niet in staat God te behagen met onze eigen lofprijzingen en goede werken. Alleen door Christus kunnen onze lofprijzingen en werken worden gebracht als geestelijke offers die God werkelijk behagen.

Deel III: Toepassing

Mensen zijn begiftigd met een buitengewone waarde. Je bent waardevol omdat je naar Gods beeld bent geschapen. Het is verbazingwekkend te bedenken dat God mensen meer waardeert dan we ons ooit kunnen voorstellen. Bespreek de onderstaande vragen met dit perspectief in gedachten:

1. Hoe kunnen het respect en de liefde voor de mensen waar we dagelijks mee omgaan hen tonen hoe waardevol ze zijn in Gods ogen?
2. Op welke manieren kunnen belijdende religieuze mensen helaas de waardigheid en waarde van anderen verachten?
3. Degenen die van God houden willen weten hoe ze Hem kunnen plezieren. Maar wie weet hoe we God kunnen behagen? In welk opzicht staat de waarde die wij andere mensen toekennen in relatie tot Gods vreugde over de verlossing van zijn volk?
4. Wat kan je doen om ieder persoon te waarderen tot op het punt dat je vreugde ervaart over zijn of haar verlossing en/of over het verkondigen van Gods goedheid en standvastige liefde?
5. Geef een praktisch voorbeeld van hoe de tussenkomst van Christus ons in staat stelt God met onze handelingen te verheugen.

Les 4: God is hartstochtelijk en vol mededogen

Januari 18-24

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Jesaja 49:15*

Lezen: *Psalm 103:13; Jesaja 49:15; Hosea 11:1-4, 8-9; Matteüs 9:36; 1 Korintiërs 13:4.*

Introductie: God is fysiek en emotioneel bewogen met diep medelijden voor zijn volk.

Thema: De les van deze week benadrukt drie kernpunten:

1. Onze gepassioneerde en barmhartige God wordt levendig voorgesteld in de Schrift, met beelden van ouderschap: Gods liefde heeft sterke emotionele en affectieve aspecten, vergelijkbaar met ouderliefde. De metafoor van goddelijke liefde als moederliefde brengt de idee over dat God zich zijn volk herinnert en er medelijden mee heeft. Moederlijke beeldspraak is tot op zekere hoogte de beste illustratie van Gods mededogen, liefdevolle zorg en aandacht voor de behoeften van zijn volk. De Schrift illustreert Gods mededogen ook met behulp van het beeld van een liefhebbende en meelevende vader.
2. Onze gepassioneerde en barmhartige God wordt in de Schrift treffend afgebeeld met viscerale⁵⁶ taal: In veel bijbelpassages wordt viscerale taal gebruikt om Gods genegenheid uit te drukken, omdat Hij fysiek en emotioneel bewogen is met diep medelijden voor mensen. Het Hebreeuwse woord voor mededogen beeldt een baarmoederachtige moederliefde uit, waarbij het mededogen van een moeder voor haar kind wordt benadrukt. Op dezelfde manier toont God tedere genegenheid en mededogen voor zijn volk.
3. Onze gepassioneerde en meelevende God is jaloers op een goede en rechtvaardige manier: God zoekt een intieme en exclusieve verbondsrelatie met ons en verlangt trouw van zijn volk. In deze zin wordt God in de Schrift beschreven als na-ijverig en jaloers. In plaats van de negatieve connotatie van wispelturigheid, brengt deze taal de idee over dat God in ons belang handelt om ons te beschermen tegen zelfbeschadiging en gebroken beloften.

Toepassing: In zijn hartstochtelijke en barmhartige liefde nodigt God ons uit op Hem te lijken. In ons medeleven met anderen moeten we rekening houden met de mensen om ons heen en als kerk doelgericht zijn in het actief zorgen voor anderen.

Deel II: Commentaar

1. Onze gepassioneerde en barmhartige God wordt levendig voorgesteld in de Schrift, met beelden van ouderschap.

Een van de meest levendige beelden van God in de Schrift wordt afgebakend door de ouderschapstaal van moeder en vader, die idealiter speciale figuren van liefde en mededogen in menselijke relaties zijn.

In de dialoog tussen God en Sion in Jesaja 49:14-23, die zich bevindt in de grotere boodschap voor de vertroosting van Israël, in Jesaja 49:14-26, klaagt Sion aanvankelijk: 'De HEER heeft mij verlaten, mijn Heer is mij vergeten.'⁵⁷ In zijn antwoord benadrukt de Heer dat Hij altijd aan zijn volk denkt;

---

⁵⁶ Letterlijk: 'de ingewanden betreffend', wordt vaak gebruikt om te benadrukken dat het lichaam een eenheid is.

⁵⁷ Jesaja 49:14

deze bevestiging wordt poëtisch vormgegeven door het beeld van een moeder. ‘Maar zou een vrouw haar zuigeling vergeten, zich niet ontfermen over het kind dat zij droeg? Zelfs al zou zij het vergeten, Ik vergeet jou nooit.’⁵⁸ Het beeld van een moeder is hier verbonden met de ideeën van gedenken en medelijden hebben. Daarentegen beschrijft de idee van vergeten in deze context een gebrek aan mededogen.

De algemene veronderstelling is dat de moeder haar zogende kind nooit vergeet. Tenminste, dit niveau van toewijding is wat iedereen van haar verwacht. Daarom is het beeld van een moeder waarschijnlijk het beste voorbeeld om Gods medeleven en aandacht voor de behoeften van zijn volk te illustreren. Toch voldoen niet alle moeders aan deze hoge verwachting. Terwijl veel mensen hun moeders beschrijven als de meest zorgzame en meelevende mensen ter wereld, hebben anderen helaas geen goede herinneringen aan hun moeder. Hoewel Jesaja 49:15 het beeld van de moeder lijkt neer te zetten als het toppunt van menselijk bewustzijn en medeleven, kan deze passage ook een verklaring zijn voor de negatieve ervaringen die een vergeetachtige en onbarmhartige moeder met zich meebrengt.

Hoewel zulke ervaringen dus als atypisch worden beschouwd, erkent de vergelijking in deze passage tegelijkertijd dat sommige moeders van die norm kunnen afwijken en toch vergeten. Helaas is deze ervaring een trieste realiteit in de levens van sommige mensen. Maar zelfs als deze ervaring helaas van toepassing is, zal God zijn volk nooit vergeten, omdat Hij altijd medelijden met hen zal hebben. Kortom, de vergelijking in deze passage van God met een moeder geeft een prachtig beeld van een gepassioneerde en barmhartige God, zowel voor hen die een zorgzame moeder hebben (God lijkt op de een of andere manier op hen) als voor hen die een nadelige ervaring hebben of hadden met een liefdeloze moeder (God is beslist anders dan zij).

Ook gebruikt de bijbelse beschrijving van Gods mededogen de vergelijkende taal van een vader. Psalm 103 prijst de Heer om zijn barmhartigheden. ‘Liefdevol en genadig is de HEER, Hij blijft geduldig en groot is zijn trouw. Niet eindeloos blijft Hij twisten, niet eeuwig duurt zijn toorn. Hij straft ons niet naar onze zonden, Hij vergeldt ons niet naar onze schuld.’⁵⁹ Na deze beschrijving vergelijkt de psalm God met een vader: ‘Zoals een vader zich ontfermt over zijn kinderen, zo ontfermt zich de HEER over wie Hem vrezen.’⁶⁰

2. Onze gepassioneerde en barmhartige God wordt in de Schrift treffend afgebeeld met viscerale taal.

Mededogen wordt in de Bijbel uitgebeeld met viscerale taal. Deze taal maakt de beschrijvingen van mededogen in de Schrift, vooral de verwijzingen naar goddelijk mededogen, emotioneel en fysiek expressief. Bijvoorbeeld: ‘Het Hebreeuwse woord voor mededogen,’ dat *rahamim* is, ‘is etymologisch verwant aan *rehem* (baarmoeder).’⁶¹ Dit idee versterkt de vergelijking van Gods mededogen met het mededogen van een moeder voor het kind dat uit haar schoot kwam. Natuurlijk moet deze sterke lichamelijke taal niet letterlijk worden genomen voor God. Maar zo'n krachtig beeld is waarschijnlijk het ultieme beeld dat we kunnen gebruiken om, binnen de beperkingen van menselijke concepten en taal, de diepgang van Gods liefdevolle compassie echt uit te drukken.

In Hosea 11 drukt de Heer zijn diepe liefde voor Israël uit. Hij verklaart: ‘Toen Israël nog een kind was, had Ik het lief’⁶² en dat ‘Ik het toch was die Efraïm leerde lopen en hem op mijn arm nam.’⁶³

---

⁵⁸ Jesaja 49:15

⁵⁹ Psalm 103:8-10

⁶⁰ Psalm 103:13

⁶¹ Shmuel Himelstein, “Compassion,” *The Oxford Dictionary of the Jewish Religion*, 2 ed., ed. Adele Berlin [Oxford: Oxford University Press, 2011]

⁶² Hosea 11:1

⁶³ Hosea 11:3

Maar de Heer wijst erop: ‘Mijn volk bijt zich vast in zijn ontrouw jegens Mij.’⁶⁴ Toch verklaart Hij zijn liefde door te zeggen: ‘Ach Efraïm, hoe zou Ik je ooit kunnen prijsgeven? Hoe zou Ik je kunnen uitleveren, Israël?’⁶⁵ Door het gebruik van viscerale taal om zijn mededogen uit te beelden, meer precies ‘een verandering van hart,’ vertelt de Heer zijn volk: ‘Mijn hart wordt verscheurd [werkwoord *hpk*], door barmhartigheid word Ik bewogen.’⁶⁶

Het Hebreeuwse werkwoord *hpk* verschijnt ook in verband met het hart, nu om menselijke nood uit te beelden, in Klaagliederen. Opnieuw wordt lichaamstaal gebruikt: ‘HEER, zie mijn ellende: mijn ingewanden staan in brand, mijn hart wordt verscheurd [werkwoord *hpk*], omdat ik zo opstandig ben geweest.’⁶⁷ Daarom beschrijft de viscerale taal, die verwijst naar een menselijk hart in Klaagliederen en naar het goddelijke hart in Hosea, emotioneel de diepten van Gods passie en compassie voor zijn volk.

Op dezelfde manier wordt het Griekse werkwoord *splanchnizomai* in het Nieuwe Testament gebruikt, vooral in de synoptische evangeliën, om uit te beelden dat Jezus medelijden heeft met de mensen.⁶⁸ Het is opmerkelijk dat het aanverwante zelfstandig naamwoord *splanchnon*, dat in veel passages in het Nieuwe Testament de idee van genegenheid of medelijden overbrengt,⁶⁹ letterlijk verwijst naar ‘de inwendige delen van een lichaam,’ in het bijzonder ‘de ingewanden.’⁷⁰ Zoals Craig Bloomberg benadrukt in zijn commentaar op Matteüs 9:36, weerspiegelen Jezus’ ‘emoties een diep ‘medelijden’ op buikniveau (een redelijk, idiomatisch Engels equivalent voor een term [uit het Grieks *splanchnos*] die zou kunnen verwijzen naar darmen en nieren).⁷¹ Vandaar dat het Nieuwe Testament het mededogen van Jezus emotioneel weergeeft door de viscerale taal te gebruiken van interne lichaamsdelen die worden bewogen. Om het nog preciezer te zeggen: Hij wordt fysiek en emotioneel bewogen met diep liefdevol mededogen voor de mensen. Dit komt overeen met de beschrijving in het Oude Testament van Gods diepe compassie voor zijn volk.

3. O Onze gepassioneerde en medelevende God is jaloers op een goede en rechtvaardige manier.

Als onderdeel van het oudtestamentische beeld van onze gepassioneerde en barmhartige God, wordt de Heer beschreven als jaloers/na-ijverig.⁷² Deze beschrijving komt voor in het tweede gebod, dat voortbouwt op het eerste (‘Vereer naast Mij geen andere goden,’ [Exodus 20:3]) en verbiedt het maken van enig ‘godenbeeld’.⁷³ Het gebod voegt eraan toe: ‘Kniel er niet voor neer en vereer ze niet, want Ik, de HEER, uw God, duld geen ontrouw.’⁷⁴ Net als in een huwelijksrelatie eist God exclusiviteit en trouw van zijn volk. Rekening houdend met deze verbondsrelatie, wanneer Gods volk zijn gebod overtreedt door afgoden te maken en deze te aanbidden/dienen, bewegen de mensen God, of provoceren Hem, tot jaloezie en toorn, volgens de bijbelse taal.⁷⁵ Als een heilige God⁷⁶ die ijvert voor

---

⁶⁴ Hosea 11:7

⁶⁵ Hosea 11:8

⁶⁶ Idem

⁶⁷ Klaagliederen 1:20

⁶⁸ Zie Matteüs 9:36; 14:14; 15:32; 20:34; Marcus 1:41; 6:34; 8:2; Lucas 7:13; zie ook dit taalgebruik in Matteüs 18:27; Marcus 9:22; Lucas 10:33; 15:20

⁶⁹ Zie Lucas 1:78; Filippenzen 1:8; 2:1; Kolossenzen 3:12

⁷⁰ Frederick W. Danker et al., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* [Chicago: University of Chicago Press, 2000], blz. 938

⁷¹ *Matthew: The New American Commentary* [Nashville: Broadman & Holman Publishers, 1992], deel 22, blz. 166

⁷² Zie Exodus 20:5; 34:14; Deuteronomium 4:24; 5:9; 6:15; 32:16, 21; Jozua 24:19; 1 Koningen 14:22; Psalm 78:58; Ezechiël 39:25; Nahum 1:2; Joël 2:18; Zacharia 1:14; 8:2

⁷³ Exodus 20:4

⁷⁴ Exodus 20:5

⁷⁵ Deuteronomium 32:16, 21; Jozua 24:19; 1 Koningen 14:22-23; Psalm 78:58; Nahum 1:2, 14

⁷⁶ Jozua 24:19; Ezechiël 39:25

de relatie met zijn volk,⁷⁷ is zijn jaloerse reactie feitelijk een heilige reactie op de ontrouw en afgoderij van zijn volk.

Dit oudtestamentische beeld van Gods jaloezie verschilt duidelijk van Paulus' waarschuwing tegen jaloezie onder gemeenteleden in het Nieuwe Testament.⁷⁸ Paulus spreekt positief over 'goddelijke jaloezie' en benadrukt in 2 Korintiërs 11:2 dat hij jaloers is op de kerk. Dit onderscheid tussen een negatieve jaloezie die vermeden moet worden en Gods positieve jaloezie kan worden onderscheiden in de Griekse taal, maar via de twee mogelijke definities van jaloezie in het Nieuwe Testament: (1) 'positief en intens geïnteresseerd zijn' (na-ijver); en (2) 'intense negatieve gevoelens hebben over de prestaties van een ander' (afgunst).⁷⁹

Deel III: Toepassing

God toont actieve compassie en gepassioneerde liefde voor zijn volk en roept ons op hetzelfde te doen. Bespreek onderstaande vragen met dit idee in gedachten:

1. Als we Gods compassie vergelijken met een zorgende moeder, op welke manier spelen herinneren en vergeten dan een rol bij compassie, of het gebrek daaraan? Geef voorbeelden.
2. Op welke manieren kun je positief jaloers zijn in je relaties binnen de kerk, als je het bekijkt in het licht van Gods jaloezie in relatie met zijn volk?
3. Hoe kunnen we doelgericht zijn als kerk in de zorg voor andere mensen en in het opnemen van de zaak van anderen in onze eigen geestelijke doelen?

---

⁷⁷ Joël 2:18; Zacharia 1:14; 8:2

⁷⁸ Zie 1 Korintiërs 13:4; 2 Korintiërs 12:20; Galaten 5:20

⁷⁹ Danker et al., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, blz. 427

Les 5: De toorn van goddelijke liefde

Januari 25-31

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Psalm 78:38*

Lezen: *Psalm 78; Matteüs 21:12-13; Johannes 2:14-15.*

Introductie: Gods woede is een uitdrukking van zijn liefde, die het kwaad en de zonde zal bestraffen.

Thema: De les van deze week benadrukt twee kernpunten.

1. Gods toorn is zijn heilige en geduldige antwoord op de zonde: Gods toorn is niet gebaseerd op een willekeurig, oncontroleerbaar of wraakzuchtig initiatief. Integendeel, het is altijd een liefdevol, standvastig antwoord tegen kwaad en onrecht. Zijn woede is een antwoord op de voortdurende en opstandige zonde, die zijn schepping schaadt. Goddelijke toorn is een andere uitdrukking van zijn liefde, ofwel om slechte mensen te straffen voor hun zonden, ofwel om zijn volk te bevrijden uit hun greep. In de Schrift wordt Gods toorn het best begrepen in de context van het verhaal, zoals in Psalm 78. Ondanks alle tekenen en wonderen die God had verricht, vergat zijn volk Hem en werd het koppig en opstandig, met een weigering tot bekering.
2. Gods toorn is een liefdevolle en rechtvaardige verontwaardiging: In de Schrift vinden we een levendige beschrijving van Gods boosheid, als een liefdevolle en rechtvaardige verontwaardiging tegen de onderdrukking en het lijden van zijn volk. God grijpt actief in om het kwaad te straffen, gezien zijn rechtvaardige verontwaardiging, die wordt gemotiveerd door volmaakte goedheid en liefde. Zijn woede is het gepaste antwoord van liefde tegen het kwaad, voor zover het kwaad zijn geliefde schepselen schaadt.

Toepassing: Hoe moeten we, rekening houdend met Gods verantwoordelijke reactie op onrecht en kwaad, werken aan het actief uitbannen van onrecht of het verlichten van het lijden van anderen?

Deel II: Commentaar

1. Gods toorn is zijn heilige en geduldige antwoord op de zonde.

Het onderwijs in de Bijbel over Gods toorn kan het best begrepen worden in de context van het verhaal waarin het genoemd wordt. Psalm 78, de op één na langste psalm in het Psalter, naast hoofdstuk 119, belicht specifieke gebeurtenissen in de geschiedenis van Israël, met name de Exodus en de omzwervingen door de woestijn. In dit poëtische verhaal moedigt Asaf Gods volk aan trouw te zijn aan de Heer, in tegenstelling tot de opstandige vorige generaties.

Anders dan veel andere psalmen is Psalm 78 niet tot God gericht in de vorm van een lied/gebed, maar eerder tot het volk, in de vorm van een lied/instructie.⁸⁰ Waarschijnlijk was het de bedoeling van de psalmist het volk te helpen zich Gods krachtige en liefdevolle daden te herinneren, terwijl ze dit poëtische verhaal zongen, om er zo voor te zorgen dat ze niet zouden vergeten zoals de generatie in de woestijn.⁸¹

Het Hebreeuwse werkwoord voor vergeten (*škh*) wordt twee keer in de Psalm gebruikt. In Psalm 78:7 wordt de nadruk op het niet vergeten van de werken van de Heer geassocieerd met het vestigen van je 'hoop op God' en het houden van 'zijn geboden.' Omgekeerd betekent het vergeten van Gods werken 'koppig en opstandig' zijn en het onthult het diepere probleem van het niet in orde maken van 'onstandvastigheid'; dat wil zeggen, het toont een geest die 'niet trouw is aan God.'⁸² Ondanks alle wonderen en zegeningen in de woestijn 'zondigde het volk nog meer,'⁸³ 'daagden' God uit,⁸⁴ en ze 'beledigden God.'⁸⁵ Het is in reactie op deze zonde dat we de verwijzing naar Gods toorn horen in Psalm 78:21: 'Toen de HEER dat hoorde, ontstak Hij in woede, een vuur laaide op tegen Jakob, tegen Israël ontbrandde zijn toorn.' De reden voor Gods toorn wordt in het volgende vers samengevat: 'Want zij hadden God niet geloofd, niet vertrouwd op zijn hulp.'⁸⁶ Ondanks alle tekenen en wonderen die de Heer voor hun ogen verrichtte, bleef het volk opstandig en wantrouwig.

Ook de volgende verwijzing naar de toorn van God, in Psalm 78:32, stelt dat zij toch bleven zondigen en niet op zijn wonderen vertrouwden. De psalm wijst er zelfs op dat, toen God hen trof, zij Hem weer begonnen te zoeken en zich herinnerden dat God hun redding is (Ps. 78:34, 35).⁸⁷

Maar deze reactie was niet oprecht. 'Maar zij bedrogen Hem met hun mond, met hun tong logen zij Hem voor, ³⁷hun hart was niet aan Hem gehecht, zij waren zijn verbond niet trouw.'⁸⁸ Juist in deze context vinden we de mooiste en meest liefdevolle beschrijving van Gods toorn in de Psalm: 'Uit erbarmen bedekte Hij hun zonde, Hij wilde geen dood en verderf, dikwijls bedwong Hij zijn toorn en joeg Hij het vuur van zijn woede niet aan.'⁸⁹

Asaf herinnerde Gods volk er ook aan dat de toorn van God hen verlostte van de onderdrukking in Egypte, toen zijn oordelen over de Egyptenaren kwamen.⁹⁰ Maar na deze wonderbaarlijke bevrijding daagden zij God uit en tergden Hem, namen de Allerhoogste en zijn wetten niet ernstig.⁹¹ Onder de goddelijke geboden wordt speciale nadruk gelegd op de zonde van afgoderij: zij 'griefden Hem met hun offerdienst op de hoogten en wekten met hun godenbeelden zijn afgunst.'⁹² Het is opmerkelijk dat de toorn van God in deze context wordt beschreven in termen van verlatenheid: 'Hij gaf zijn woning in Silo op'⁹³ en 'gaf zijn sterke mannen prijs aan het zwaard.'⁹⁴

---

⁸⁰ Zie de noot over Psalm 78 door Adele Berlin en Marc Zvi Brettler, *The Jewish Study Bible*, 2de ed. [Oxford: Oxford University Press, 2014], blz. 1353

⁸¹ Zie de noot over Psalm 78 door C. John Collins, *ESV Study Bible* [Wheaton, IL: Crossway, 2008], blz. 1033

⁸² Psalm 78:8

⁸³ Psalm 78:17

⁸⁴ Psalm 78:18

⁸⁵ Psalm 78:19

⁸⁶ Psalm 78:22

⁸⁷ Psalm 78:34-35

⁸⁸ Psalm 78:36-37

⁸⁹ Psalm 78:38

⁹⁰ Psalm 78:50-51

⁹¹ Psalm 78:56

⁹² Psalm 78:58

⁹³ Psalm 78:60

⁹⁴ Psalm 78:62

Het poëtische verhaal van Psalm 78 geeft aan dat Gods toorn geen willekeurig initiatief is, noch een oncontroleerbare reactie. Zijn toorn is veeleer zijn ferme antwoord op de voortdurende en opstandige zonde.

2. Gods toorn is een liefdevolle en rechtvaardige verontwaardiging.

De verhalen in de evangeliën over Jezus' reiniging van de tempel⁹⁵ geven een waardevol voorbeeld van hoe goddelijke toorn begrepen moet worden als een rechtvaardige en verantwoordelijke verontwaardiging, in tegenstelling tot een grillige en impulsieve houding van Gods kant. In hoofdstuk 16 ('In zijn Tempel') van Jezus – de wens der eeuwen geeft Ellen White inzichtelijke opmerkingen voor onze overdenking over Gods toorn. In dit hoofdstuk betoogt ze vele malen dat niet alleen de mens Jezus de reiniging van de tempel uitvoerde. In haar woorden: 'de reiniging van de tempel was een manifestatie van meer dan menselijke kracht.'⁹⁶ Ook toen de mensen 'naar Christus keken, zagen zij goddelijkheid door het gewaad van de mensheid heen flitsen.'⁹⁷

Ellen White legt uit dat de handelaren in het tempelgebied 'buitensporige prijzen vroegen voor de verkochte dieren, en zij deelden hun winsten met de priesters en de oversten, die zichzelf zo verrijkten ten koste van het volk.'⁹⁸ Dus in plaats van werkelijk te dienen als Gods vertegenwoordigers voor het volk door 'de misstanden in de tempelhof tegen te gaan,' dachten de priesters en heersers vooral aan hun 'eigen voordeel.'⁹⁹ Zoals ze opmerkt: 'Ze hadden het volk een voorbeeld van onkreukbaarheid en mededogen moeten geven,' door aandacht te hebben voor de 'noden van de tempelgangers' en klaar moeten staan 'hen te helpen die niet de vereiste offers konden kopen.'¹⁰⁰ Maar ze lieten hun harten verharderen door hebzucht.

Ellen White beschrijft de mensen in de tempel als 'mensen die ziek waren, die gebrek leden of in moeilijkheden verkeerden. Daar waren lammen, blinden en doven. Sommigen werden op bedden gedragen. Er kwamen velen die te arm waren om het geringste offer voor de Here te kopen, die zelfs te arm waren om eten te kopen om hun honger te stillen.'¹⁰¹ Maar de priesters 'toonden geen medelijden of erbarmen. . . Hun lijden wekte geen medelijden in de harten van de priesters.'¹⁰²

In tegenstelling tot de priesters komt Jezus naar de tempel en ziet 'de oneerlijke zaken die gedaan werden' en 'de ellende van de armen.'¹⁰³ Ellen White gebruikt vervolgens de taal van verontwaardiging om de reactie van Jezus te benadrukken. 'Terwijl Hij het tafereel voor Hem gadeslaat, drukt zijn gelaat verontwaardiging, gezag en macht uit.'¹⁰⁴ Het is in deze context van verontwaardiging dat Ellen White benadrukt dat de goddelijkheid van Christus door zijn menselijkheid heen flitste. 'De ogen van degenen die bezig zijn met hun onheilige handel vestigen zich op zijn gelaat. Ze kunnen hun blikken niet afwenden. Ze beseffen dat deze mens hun verborgen gedachten kan lezen en hun drijfveren kent. . . . Het is alsof zij voor Gods rechterstoel staan om verantwoording af te leggen van hun daden.'¹⁰⁵ Ze kwalificeert Jezus' omverwerping van 'de tafels van de geldwisselaars' als 'een ijver en strengheid die Hij nooit eerder heeft laten zien.'¹⁰⁶

---

⁹⁵ Matteüs 21:12-13; Marcus 11:15-17; Lucas 19:45-48; Johannes 2:14-15

⁹⁶ Zie Ellen White, Jezus – de wens der eeuwen, blz. 125

⁹⁷ Idem, blz. 121, 124

⁹⁸ Idem, blz. 119-120

⁹⁹ Idem, blz. 120

¹⁰⁰ Idem

¹⁰¹ Idem

¹⁰² Idem, blz. 121

¹⁰³ Idem

¹⁰⁴ Idem

¹⁰⁵ Idem

¹⁰⁶ Idem, blz. 122

Het is van belang te vermelden dat zijn woede niet goed begrepen kan worden zonder de nadruk op 'Christus' empathie met de armen,' die werd opgewekt door 'hun handelwijze met het volk.'¹⁰⁷ 'Met tranen in de ogen zei Hij tegen degenen, die bevend om Hem heen stonden: "Vrees niet; Ik zal u verlossen en gij zult mij verheerlijken."¹⁰⁸

Dit bijbelse verhaal, dat prachtig is uitgediept door Ellen White, laat op christologische wijze zien hoe Gods toorn een liefdevolle en rechtvaardige verontwaardiging is tegen de onderdrukking en het lijden van zijn volk. Uiteindelijk zet deze goddelijke verontwaardiging een krachtige bevrijding van het volk in gang, als gevolg van het oordeel over de onderdrukkers.

Deel III: Toepassing

In het artikel *Reflections on the Wrath of God* (overdenkingen over de toorn van God) denkt Marvin Moore na over het goddelijke antwoord op onrecht. Moore noemt een verhaal, dat in het kort als volgt kan worden aangepast: op een dag ging een moeder naar de achtertuin om iets te halen en ontdekte dat haar tiener seksueel werd misbruikt door haar oom. Moet de moeder naar haar kamer gaan en alleen bidden voor deze situatie, of moet ze ingrijpen om zowel de zonde als de zondaar te stoppen?¹⁰⁹ Met dit verhaal in gedachten benader je met je groep de onderstaande vragen en oefeningen:

1. Hoe moet God handelen als Hij al het misbruik en onrecht ziet tegen zijn volk? Kan God intense woede voelen?
2. Is Gods boosheid een uitdrukking van zijn liefde? Leg uit. Moet God ingrijpen om de zonde en de zondaar te onderwerpen? Waarom wel/niet?
3. In welke situaties heb je actief je best gedaan onrecht of lijden van andere mensen te voorkomen of te verlichten?
4. De Bijbel vermaant ons niet te zondigen als we boos zijn. Geef, met dit begrip in gedachten, concrete voorbeelden in je dagelijks leven waarin boosheid een uitdrukking van liefde kan zijn.

---

¹⁰⁷ Idem, blz. 124

¹⁰⁸ Idem

¹⁰⁹ Zie *Journal of the Adventist Theological Society* 15.2 [2004]: blz. 118-127, in het bijzonder blz. 121-122, <https://digitalcommons.andrews.edu/jats/vol15/iss2/8>

Les 6: Gods liefde voor gerechtigheid

Februari 1-7

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Jeremia 9:24*

Lezen: *Psalm 33:5, Jeremia 18:7-10, Maleachi 3:6, Jakobus 1:17.*

Introductie: In de hele Schrift zijn Gods liefde en rechtvaardigheid een wezenlijk onderdeel van zijn karakter. Deze eigenschappen onthullen zijn diepe zorg voor rechtvaardigheid en gerechtigheid.

Thema:

1. Liefde en gerechtigheid horen bij elkaar: Hoewel we niet gewend zijn om over liefde en rechtvaardigheid samen te denken, wordt in de hele Schrift gezegd dat ware liefde rechtvaardigheid vereist en dat ware rechtvaardigheid door liefde wordt gedreven. Omgekeerd is een voorwendsel van liefde zonder rechtvaardigheid toegeeflijkheid tegenover het kwaad; en rechtvaardigheid zonder liefde bestaat uit kil wetticisme. Daarom beschrijven oprechte liefde en rechtvaardigheid Gods volmaakte karakter. Hij houdt van gerechtigheid en wil dat gerechtigheid in de wereld wordt toegepast.
2. Liefdevolle gerechtigheid vereist standvastigheid: Rechtvaardigheid is het fundament van Gods regering. Zijn daden zijn gebaseerd op de standvastigheid van het goddelijke morele karakter, niet op willekeurige beslissingen en onrechtvaardige daden. Gods rechtvaardigheid komt voort uit zijn regelmaat, want Hij liegt nooit en zijn beloften zijn onverbreekelijk. Hoewel de Schrift Gods morele onveranderlijkheid bevestigt, geeft het ook aan dat zijn handelingen in relatie tot menselijke beslissingen kunnen veranderen.
3. Liefdevolle gerechtigheid houdt rekening met berouw: We vinden in de Schrift uitspraken over God die niet te vermurwen is, wat betekent dat Hij niet liegt. Ook passages in het Oude Testament geven aan dat God berouw heeft, in de zin dat Hij niet het verwachte oordeel brengt dat Hij heeft aangekondigd vanwege menselijk wangedrag. Gods berouw betekent niet dat Hij liegt over zijn oordeel, maar dat Hij zijn daden ten opzichte van mensen relationeel verandert als zij zich bekeren en besluiten om een leven in gemeenschap met Hem te leven.

Toepassing: Als je bedenkt dat God van relatie kan veranderen ten opzichte van zijn volk als zij ervoor kiezen om Hem te accepteren of af te wijzen, hoe kunnen wij dan Gods liefdevolle rechtvaardigheid weerspiegelen als we reageren op onrecht en wandaden in de wereld?

Deel II: Commentaar

1. Liefde en gerechtigheid horen bij elkaar.

Veel mensen zijn gewend te denken dat liefde en gerechtigheid elkaar uitsluiten. Volgens dit perspectief kun je niet tegelijkertijd rechtvaardig en liefdevol zijn. In deze visie is liefde toegeeflijk en sluit het de juiste toepassing van rechtvaardigheid uit, of vertroebelt deze op zijn minst. Omgekeerd wordt gesteld dat rechtvaardigheid objectief en onpartijdig moet zijn. Daarom sluit het noodzakelijkerwijs elke vorm van barmhartigheid en liefde uit.

Werkwijzer kwartaal 1, 2025

Deze opvatting is echter niet de enige (en ook niet de beste) manier om over het onderscheid tussen liefde en gerechtigheid na te denken. Liefde en rechtvaardigheid vormen namelijk geen tweedeling in de Bijbel, maar worden juist op een samenhangende manier gecombineerd in de beschrijving van Gods volmaakte karakter. In de bijbelse holistische beschrijving van liefde en gerechtigheid kan de een niet goed zonder de ander worden gedacht. De pretentie van liefde zonder rechtvaardigheid is eigenlijk oneerlijkheid/partijdigheid, terwijl het idee van rechtvaardigheid zonder liefde eigenlijk koud wetticisme is. De Bijbel gaat zelfs nog een stap verder in de beschrijving van Gods karakter. God combineert niet slechts liefde en rechtvaardigheid, maar Hij houdt daadwerkelijk van gerechtigheid.¹¹⁰

De Hebreeuwse term voor gerechtigheid, in Psalm 33:5 en Jesaja 61:8, is *mišpāt*, wat het idee van correct bestuur overbrengt. Volgens Robert Culver is *mišpāt*, hoewel moderne opvattingen over democratisch bestuur de wetgevende, rechterlijke en uitvoerende functies van elkaar scheiden, niet ‘alleen beperkt tot gerechtelijke processen,’ maar verwijst het feitelijk naar ‘alle functies van het bestuur.’ Vanuit dit perspectief, als er geen scheiding van functies is, concentreerde de regering in bijbelse tijden zich voornamelijk op de figuur van de heerser, in plaats van op wetboeken. Ook had de heerser/rechter uitvoerende en ‘rechterlijke macht.’ Met andere woorden, de heerser/rechter nam niet alleen gerechtelijke beslissingen, maar voerde ze ook uit of liet ze uitvoeren. Toen David bijvoorbeeld God aanriep als rechter in zijn geschil met Saul, dacht David niet alleen in termen van een juridische beslissing, maar ging hij ook uit van een gerechtelijke uitvoering van bevrijding en rechtvaardiging: ‘De HEER zal uitspraak doen en beslissen wie van ons beiden in zijn recht staat. Hij zal mijn zaak onderzoeken en verdedigen en mij recht verschaffen tegenover u.’¹¹¹

Als we dit brede begrip van rechtvaardigheid in aanmerking nemen, dan lijkt de uitspraak dat God van gerechtigheid houdt op zijn minst twee belangrijke punten te impliceren voor onze studie van God. Ten eerste is Gods rechtvaardigheid niet alleen gerelateerd aan wetboeken, maar gaat het fundamenteel om zijn hart en karakter. Ten tweede houdt Hij niet alleen van het beraadslagen over gerechtigheid, maar ook van de uitvoering ervan.

2. Liefdevolle gerechtigheid vereist standvastigheid.

Als gerechtigheid verwijst naar goed bestuur, met een goed oordeel en uitvoering, zoals hierboven aangegeven, dan moet het de mogelijkheid van willekeurige of grillige beslissingen van de heerser uitsluiten. Vanuit dit perspectief vereist gerechtigheid standvastigheid en regelmaat. Er zijn twee belangrijke passages in de Schrift, één in het Oude Testament en één in het Nieuwe Testament, die gewoonlijk gebruikt worden om Gods onveranderlijkheid te bevestigen. Hoewel het concept van onveranderlijkheid zwaar beladen is met filosofische aannames in discussies over de doctrine van God in verschillende tradities van de christelijke theologie, is het veilig om te zeggen dat Maleachi 3:6 en Jakobus 1:17 de constantheid van Gods morele karakter onderstrepen. Om het nauwkeuriger te zeggen: Hij is moreel onbeweeglijk of onveranderlijk.

Maleachi 3 wordt gevormd door het idee van Gods gerechtigheid. Het hoofdstuk wordt ingeleid door de vraag over goddelijke gerechtigheid in Maleachi 2:17, namelijk: ‘Waar is nu de God die rechtspreekt?’ Met andere woorden, wat gaat er gebeuren met ‘iedereen die kwaad doet?’ Als antwoord op deze fundamentele vraag benadrukt Maleachi 3 de komst van het goddelijk oordeel. ‘Wie zal die dag kunnen doorstaan? Wie zal overeind blijven wanneer Hij verschijnt?’¹¹² Het oordeel heeft in het bijzonder de opstandige geschiedenis van Gods volk op het oog, maar deze ernstige boodschap is eigenlijk bedoeld als een oproep tot bekering. Daarom is de toon van Gods toekomstige oordeel uiteindelijk hoopvol.

---

¹¹⁰ Psalm 33:5; Jesaja 61:8

¹¹¹ 1 Samuel 24:16; Robert D. Culver, "2443 מִשְׁפָּט," in *Theological Wordbook of the Old Testament*, ed. R. Laird Harris, Gleason L. Archer Jr. en Bruce K. Waltke [Chicago: Moody Press, 1980], blz. 948

¹¹² Maleachi 3:2

In deze context van oordeel en hoop benadrukt de Heer dat Hij niet verandert, en dit feit is inderdaad de reden waarom zijn volk niet vernietigd wordt.¹¹³ Het idee van Gods onveranderlijkheid wordt in één van de Engelse vertalingen van de Bijbel weergegeven als ‘Ik, de Heer, kom niet terug op mijn beloften,’ wat de notie van Gods morele verbondsonveranderlijkheid weergeeft, die door de context van de passage wordt gesuggereerd. Tegelijkertijd benadrukt de nadruk van Maleachi 3:7: ‘Keer terug naar Mij – zegt de HEER van de hemelse machten –, dan zal Ik naar jullie terugkeren,’ een relationele en positieve verandering van houding van Gods kant, wat is wat Hij wil doen, afhankelijk van het berouw van de mensen.

In Jakobus 1:17 wordt het idee van goddelijke standvastigheid en morele onveranderlijkheid ook onderstreept. De context van Jakobus 1 geeft aan dat verzoeken niet door God worden ingegeven, omdat Hij ons consequent en voortdurend goede en volmaakte gaven van boven geeft. Dus in plaats van een grillige combinatie van verleidingen en gaven, biedt Hij ons altijd alleen maar gaven aan. Als ‘de Vader van de hemellichten’ toont Hij ‘geen verandering of verduistering.’ Het verband tussen God als schepper van licht en zijn standvastigheid verschijnt ook in Psalm 136:7-9, wat deel uitmaakt van de herhalende nadruk van de psalm: ‘Eeuwig duurt zijn trouw.’ In deze verzen onderstreept de psalmist de scheppende kracht en standvastigheid van God: ‘Die de grote lichten maakte – eeuwig duurt zijn trouw – de zon, om te heersen over de dag – eeuwig duurt zijn trouw – maan en sterren, om te heersen over de nacht – eeuwig duurt zijn trouw.’

3. Liefdevolle gerechtigheid houdt rekening met berouw.

Het Oude Testament lijkt paradoxale uitspraken te doen over de berouwvolle en onvermurwbare aard van God. Aan de ene kant hebben we passages zoals Numeri 23:19 (‘God is geen mens, dat Hij zijn woord zou breken of terug zou komen op zijn besluit. Zou Hij beloven en niet vervullen, zijn woord geven en het niet gestand doen?’) en 1 Samuël 15:29 (‘En u weet dat de Glorie van Israël nooit zijn woord breekt en nimmer op zijn besluiten terugkomt. Hij is immers geen mens, dat Hij op zijn besluiten terug zou komen.’) - die Gods standvastigheid bevestigen. Om het nog duidelijker te zeggen: de Heer aarzelt niet. Het belangrijkste punt van deze uitspraken is dat God niet liegt, wat in overeenstemming is met de nieuwtestamentische leer over God in Titus 1:2 en Hebreëen 6:18.

Aan de andere kant wordt in passages in het Oude Testament verteld over Gods berouw in de zin dat Hij het aangekondigde oordeel over degenen die kwaad deden niet uitsprak. Een van de bekendste voorbeelden is de goddelijke barmhartigheid voor Ninevé in het boek Jona,¹¹⁴ waar Jona zelf, in het begin van hoofdstuk 4, het niet eens is met Gods berouw. Jona's uitleg waarom hij het komende goddelijke oordeel over Ninevé niet wil aankondigen, versterkt Gods barmhartigheid: ‘Ach HEER, heb ik het niet gezegd toen ik nog thuis was? Daarom wilde ik naar Tarsis vluchten. Ik wist het wel: U bent een God die genadig is en liefdevol, geduldig en trouw, en bereid het onheil af te wenden.’¹¹⁵

Jona 4:2 bevat tenminste drie belangrijke redenen waarom dit ‘toegeven’ van Gods kant niet als een verrassing zou moeten komen. Ten eerste geeft Jona zelf aan dat hij vanaf het begin vermoedde dat een dergelijke uitkomst waarschijnlijk was. Deze anticipatie op Gods barmhartigheid is de echte reden waarom Jona naar Tarsis vluchtte. Ten tweede is zijn uitspraak over God hier een echo van Exodus 32:14 en Exodus 34:6-7, waar Israël zelf het voorwerp van Gods berouw was. Vandaar dat God, lang voordat Hij zich over Ninevé boog, in het verleden hetzelfde deed met Israël. Ten derde betekent dit type van berouw niet dat God loog over zijn aangekondigde oordelen, want Hij legt in Jeremia 18:7-10 uit: ‘De ene keer zeg Ik tegen een volk en een koninkrijk dat Ik het zal uitrukken, verwoesten en vernietigen – maar als het volk waartegen Ik gesproken heb met zijn kwalijke praktijken breekt, dan zie Ik af van het onheil waarmee Ik het wilde treffen. De andere keer zeg Ik tegen een volk en een

---

¹¹³ Maleachi 3:6

¹¹⁴ Jona 3:10

¹¹⁵ Jona 4:2

koninkrijk dat Ik het zal opbouwen en planten – maar als dat volk daarna niet naar Mij luistert en doet wat slecht is in mijn ogen, dan zie Ik af van al het goede dat Ik beloofd had te doen.’ Daarom verandert God relationeel zijn houding ten opzichte van de mensen als zij relationeel hun houding ten opzichte van Hem veranderen.

Deel III: Toepassing

De Schrift bevestigt Gods morele onveranderlijkheid, maar Hij kan relationeel ten opzichte van zijn volk veranderen wanneer zij ervoor kiezen Hem te accepteren of af te wijzen. Bespreek met dit idee in je achterhoofd de volgende vragen:

1. Hoe kunnen we Gods rechtvaardigheid weerspiegelen als we reageren op onrecht en wandaden in de wereld?
2. God heeft berouw en verandert zijn oordeel afhankelijk van de houding van de mensen tegenover Hem. Is Gods rechtvaardigheid vol van wraak en vergelding, of beoogt ze een vorm van herstel? Leg uit. Hoe is Gods berouw gerelateerd aan herstel?
3. God is bereid om toe te geven en zijn relatie met zijn volk te herstellen. Hoe kunnen we vanuit dit perspectief rechtvaardigheid en liefde cultiveren om verbroken relaties te herstellen?
4. Zijn er momenten geweest waarop je onrechtvaardigheid probeerde te confronteren en het mislukte of slecht afliep? Zo ja, hoe heb je dan gereageerd? Hoe kun je rechtvaardigheid blijven nastreven en de meest kwetsbaren blijven helpen?
5. Ben je ooit onrechtvaardig behandeld? Zo ja, wat was het resultaat van jouw situatie? Hoe beïnvloedt je ervaring de manier waarop je anderen behandelt?

Les 7: Het probleem van het kwaad

Februari 8-14

Deel I: Overzicht

Kerntekst: Openbaring 21:4

Lezen: Job 38; Job 42:3; Romeinen 8:18.

Introductie: Terwijl we het moeilijk vinden de aanwezigheid van het kwaad in de wereld te begrijpen, moeten we onze beperkingen erkennen en de uiteindelijke oplossing met hoop tegemoet treden.

Thema: De les van deze week benadrukt drie kerngebieden.

1. De Bijbel bevat open vragen over het probleem van het kwaad: Op momenten van lijden is het moeilijk Gods liefde en immense goedheid te rijmen met de aanwezigheid van het kwaad. In de Schrift vinden we personages die *hoe lang nog* vragen stellen met betrekking tot lijden, en deze vragen onthullen hun verwachting van goddelijk handelen. Op dezelfde manier hopen we in ons eigen lijden en getob dat God het kwaad zal overwinnen.
2. Onze verklaringen over het probleem van het kwaad zijn beperkt: Het probleem van het kwaad en lijden vormt een uitdaging voor de mensheid. Job stelde verschillende vragen aan God terwijl hij zich machteloos voelde het probleem van het kwaad op te lossen. Maar in plaats van antwoorden te geven, stelt God meer vragen. Op zijn beurt erkent Job zijn beperkingen om de realiteit van het kwaad goed te begrijpen.
3. We worden aangemoedigd het probleem van het kwaad met hoop te benaderen: We moeten leren leven met onbeantwoorde vragen over het probleem van het kwaad. Zonde is een indringer en er kan geen reden worden gegeven om de aanwezigheid ervan in onze wereld volledig te verklaren. Gods liefde helpt ons het probleem hoopvol te benaderen.

Toepassing: Terwijl we omgaan met het moeilijke probleem van kwaad en lijden, moeten we erkennen hoe beperkt we zijn in het begrijpen van de vele dingen die gebeuren met ons en om ons heen, net als Job. Maar hoe kunnen we worden aangemoedigd het probleem van het kwaad hoopvol te benaderen?

Deel II: Commentaar

1. De Bijbel bevat open vragen over het probleem van het kwaad.

Er zijn verschillende gevallen in de Schrift waarin de vraag *Hoe lang nog?* aan God wordt gesteld naar aanleiding van slechte daden en lijden in de wereld en, meer persoonlijk, in het leven van degene die God ondervraagt. Deze vraag komt vaak voor in Psalm 13:2-3, als de psalmist zich bezighoudt met voortdurend verdriet en de verheffing van zijn vijanden. ‘Hoe lang nog, HEER, zult U mij vergeten, hoe lang nog verbergt U voor mij uw gelaat? Hoe lang nog wordt mijn ziel gekweld door zorgen en mijn hart door verdriet overstelpt, dag aan dag? Hoe lang nog houdt mijn vijand de overhand?’

Op dezelfde manier is de psalmist in Psalm 94:3-4 verontrust over wat de oneerlijke triomf van de goddelozen lijkt te zijn. ‘Hoe lang nog zullen de wettelozen, HEER, hoe lang nog zullen de wettelozen

Werkwijzer kwartaal 1, 2025

juichen, de onrechtvaardigen het hoogste woord voeren en trotse taal uitslaan?’ Daarnaast wordt God in de inleiding van Habakuk 1:2-4 sterk ondervraagd, waarbij de *hoe lang* uitdrukking wordt gebruikt. Habakuk vraagt: ‘Hoe lang nog, HEER, moet ik om hulp roepen en luistert U niet, moet ik ‘Geweld!’ schreeuwen en brengt U geen redding? Waarom toont U mij dit onheil en ziet U deze ellende aan? Ik zie slechts verwoesting en geweld, opkomende twist en groeiende tweedracht. De wet wordt ondermijnd, het recht krijgt niet langer zijn loop, de wettelozen verdringen de rechtvaardigen, het recht wordt verdraaid.’

Paradoxaal genoeg is de profeet Jeremia weliswaar zeker van Gods gerechtigheid, maar hij verwondert zich over de goddelijke oordelen. ‘HEER, U staat altijd in uw recht als ik het tegen U opneem. Toch vraag ik: hoe verantwoordt U dat boosdoeners in voorspoed leven, en trouwelozen rust genieten?’¹¹⁶ Daarnaast gebruikt hij de uitdrukking *hoe lang* om God te vragen: ‘Hoe lang nog zal de aarde treuren, het gewas op het land verdorren? Het vee en de vogels komen om door de wandaden van haar bewoners, die denken: Hij voorziet niet hoe ons einde zal zijn.’¹¹⁷

In het boek Openbaring onthult de opening van het vijfde zegel het figuurlijke beeld van de mensen ‘die geslacht waren omdat ze over God hadden gesproken en vanwege hun getuigenis.’¹¹⁸ Meer in het bijzonder bevinden zij zich ‘aan de voet van het altaar’ en roepen luidkeels tot God met de vraag ‘O heilige en betrouwbare Heer, wanneer zult U de mensen die op aarde leven eindelijk straffen en ons bloed op hen wreken?’¹¹⁹

Over het algemeen impliceren deze *hoe lang* vragen verbijstering over het probleem van het kwaad en brengen ze een diep verlangen naar goddelijke gerechtigheid over. Hoewel Psalm 10:1-2 de uitdrukking *hoe lang* niet gebruikt, is dezelfde verbijstering en de sterke verwachting van goddelijke actie aanwezig in de vraag die in deze passage aan God wordt gesteld. ‘Waarom, HEER, bent U zo ver en verbergt U zich in tijden van nood? In hun hoogmoed vervolgen zondaars de zwakken – maak hen gevangenen van hun eigen plannen!’

2. Onze verklaringen over het probleem van het kwaad zijn beperkt.

Misschien wel het meest verontrustende boek over het probleem van het kwaad in de Schrift is Job. Job 30:26-27, 31 lijken een basale samenvatting te geven van hoe Job zich voelt in de situatie van diep verdriet. ‘Ik hoopte op het goede, maar het kwade kwam, het licht verwachtte ik, maar de duisternis brak aan. Heel mijn binnenste is in beroering, ik ken geen rust; ik zie slechts dagen van ellende naderen.’ Bovendien gebruikt hij de metaforische taal van muziekinstrumenten om zijn negatieve gevoelens te beschrijven. ‘Mijn lier is geworden tot rouwinstrument, mijn fluit tot de stem van de treurende.’

Hoewel je zou verwachten dat de verschijning van God aan het einde van het boek eindelijk de uitleg zou geven die nodig is om het verhaal af te sluiten, blijven we achter met meer vragen. In plaats van antwoorden te geven, stelt God Job verschillende vragen.¹²⁰ In wezen vraagt de Heer hem naar de geheimen van de schepping om een contrast te creëren tussen de kleinheid van Job als schepsel en de grootheid van de Schepper. Als Job zich dit schrille contrast realiseert en nederig zijn beperkte begrip over het leven en de geschapen wereld erkent, ziet hij zichzelf in een ander perspectief. ‘Wie was ik dat ik, door mijn onverstand, uw besluit wilde toedekken? Werkelijk, ik sprak zonder enig begrip, over wonderen, te groot voor mij om te bevatten.’¹²¹

---

¹¹⁶ Jeremia 12:1

¹¹⁷ Jeremia 12:4

¹¹⁸ Openbaring 6:9

¹¹⁹ Openbaring 6:10

¹²⁰ Zie Job 38-39

¹²¹ Job 42:3

Daarom moeten we, als we omgaan met moeilijke vragen over kwaad en lijden, erkennen hoe beperkt we zijn om veel dingen die met ons en om ons heen gebeuren goed te begrijpen en volledig te verklaren. Paradoxaal genoeg moeten we leven met veel onbeantwoorde vragen en tegelijkertijd ons best doen, als beperkte menselijke wezens, de dingen te begrijpen en te verklaren volgens wat God aan ons heeft geopenbaard. Een van de manieren om op zijn minst de redenen voor de realiteit van het kwaad en lijden gedeeltelijk te begrijpen en te verklaren, is door het idee van de vrije wil te onderzoeken. De vrije wil is een kostbaar geschenk van God aan zijn intelligente schepselen, maar dit geschenk werd helaas misbruikt in de perfecte wereld die God schiep.

Ellen White zegt: ‘Adam was een vrije morele agent. Maar hij misbruikte zijn vrijheid. Hij liet zich overheersen door eetlust. Door ongehoorzaamheid verloor hij zijn onschuld. Door zijn eigen vrije wil werd hij een zondaar en scheidde hij zich af van de gunst van God.’¹²² Elders beargumenteert ze: ‘Oneindige wijsheid plaatst voor de mens het onderscheid tussen goed en kwaad, tussen zonde en heiligheid; maar Gods regering is een regering van de vrije wil, en er is geen daad van rebellie of ongehoorzaamheid die geen daad van de vrije wil is.’¹²³

Daarom verandert een verkeerd gebruikte vrije wil de perfecte wereld die God geschapen heeft in een wereld van kwaad, zonde, lijden en dood. Hoewel het idee van de misbruikte vrije wil niet alles verklaart over het probleem van kwaad en lijden, is het een belangrijk onderdeel van het beperkte begrip en de beperkte verklaring die we over dit probleem kunnen geven, tenminste volgens wat God ons heeft geopenbaard.

3. We worden aangemoedigd het probleem van het kwaad met hoop te benaderen.

Het is belangrijk te benadrukken dat de Bijbel open vragen bevat over het probleem van het kwaad. Onze verklaringen ten aanzien van het kwaad zijn beperkt omdat deze punten aangeven dat het kwaad niet te rechtvaardigen valt. Ellen White biedt een beknopt overzicht van de argumentatie door te stellen: ‘Het is niet mogelijk de oorsprong van de zonde zo te verklaren dat er een reden voor haar bestaan wordt gegeven. Toch kunnen wij wel genoeg te weten komen over de oorsprong en de uiteindelijke uitroeiing van de zonde om de rechtvaardigheid en barmhartigheid van God in al zijn maatregelen tegen het kwaad volkomen duidelijk te maken. Niets wordt met zoveel nadruk in de Bijbel geleerd als het feit dat God in geen enkel opzicht verantwoordelijk kan worden gesteld voor het ontstaan van de zonde. God heeft zijn genade niet willekeurig ingetrokken en er is geen fout in Gods bestuur gemaakt waardoor men het ontstaan van de opstand zou kunnen verklaren. De zonde is een indringer en er kan geen enkele reden voor haar bestaan worden gegeven. Het is een geheimenis en is als zodanig onverklaarbaar. Als wij de zonde goedpraten verdedigen wij haar. Als wij een verontschuldiging voor de zonde zouden kunnen vinden of als wij een oorzaak zouden kunnen geven die haar bestaan verklaart, zou de zonde geen zonde meer zijn. Onze enige definitie voor de zonde is die welke God in zijn Woord heeft gegeven: “zonde is wetteloosheid.” Zonde is de uitwerking van een beginsel dat in strijd is met de grote wet der liefde, de grondslag van Gods heerschappij.’¹²⁴ Daarom moet onze aandacht bij de bespreking van het kwaad uitgaan naar het liefdevolle karakter van God en niet naar het kwaad zelf. Op basis van zijn liefdevolle karakter zijn wij in staat het moeilijke probleem van het kwaad met hoop te benaderen, niet om het kwaad te rechtvaardigen, maar om ons te richten op iets groters, namelijk de glorieuze hoop en luister¹²⁵ van de God die ‘alle tranen’ uit onze ogen zal wissen.¹²⁶

---

¹²² Manuscript 132, 1902

¹²³ Manuscript 79, 1896

¹²⁴ De grote strijd, blz. 454-455

¹²⁵ Romeinen 8:18

¹²⁶ Openbaring 21:4

Deel III: Toepassing

Bespreek onderstaande vragen met je groep:

1. Heb je ooit in een situatie van diep verdriet en lijden verkeerd, waarin je het gevoel had dat God je niet hoorde toen je om Hem riep? Zo ja, hoe kan de ervaring van Job je helpen God te vertrouwen, ondanks de schijnbare overwinning van het kwaad?
2. Hoe kun je in moeilijke tijden overgaan van het benaderen van het probleem van het kwaad naar het lijden met hoop?
3. Hoe kun je over het probleem van het kwaad praten op een manier die nuttig kan zijn voor de jongere generatie in de kerk?
4. Welk advies en welke uitleg zou je geven aan iemand die geconfronteerd wordt met extreem moeilijke omstandigheden?

Les 8: Vrije wil, liefde en goddelijke voorzienigheid

Februari 15-21

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Johannes 16:33*

Lezen: *Psalm 81:11-14; Lucas 7:30; Lucas 13:34; Titus 1:2; Hebrëen 6:18.*

Introductie: Hoewel God almachtig en soeverein is, bepaalt Hij niet alles wat er gebeurt. Bovendien zijn er dingen die God niet wil en niet kan doen, vanuit het standpunt van de aard van zijn morele karakter. Toch kan goddelijke voorzienigheid een vreselijke situatie wel degelijk in een zegen veranderen.

Thema: De les van deze week benadrukt drie kernthema's:

1. Gods soevereiniteit sluit onvervulde verlangens niet uit: God bepaalt niet alles wat er gebeurt. Ook al is Hij almachtig, toch verplicht God zich moreel tot de menselijke vrije wil. Bijgevolg is niet alles wat er gebeurt in overeenstemming met zijn verlangens, gezien de beslissingen van moreel vrije schepselen. God is soeverein in de zin dat Hij zijn voorzienige doel volbrengt (ideale wil) en rekening houdt met de vrije beslissingen van zijn schepselen, die tegengesteld kunnen zijn aan wat Hij verkiest (corrigerende wil).
2. Gods almacht betekent niet dat zijn voorzienige handelingen geen grenzen hebben: Er zijn dingen die God niet zal doen, en niet kan doen, vanuit het standpunt van zijn morele karakter. Dit begrip is belangrijk voor ons begrip van goddelijke voorzienigheid in de wereld. Gods voorzienige handelingen zijn in overeenstemming met zijn liefde en zijn niet bepaald of geforceerd. Maar zijn voorzienige handelingen staan niet in de weg van de vrije menselijke keuze. Gods almacht sluit dus de vrije wil van zijn schepselen niet uit.
3. Goddelijke voorzienigheid omvat ideale en corrigerende handelingen: Gods voorzienige handelingen worden niet alleen gedefinieerd in termen van een ideale wil, die precies gebaseerd is op wat God wil, maar omvatten ook corrigerende handelingen. Remediërende handelingen wijken af van wat God verkiest voor zijn schepselen. Toch kan God een situatie die tegen zijn morele wil ingaat veranderen in iets dat in overeenstemming is met zijn morele/ideale verlangen.

Toepassing: Is alles wat er in ons leven gebeurt het gevolg van Gods wil? Waarom, of waarom niet? Wat heb je geleerd over goddelijke voorzienigheid uit de geschiedenis van Jozef?

Deel II: Commentaar

1. Gods soevereiniteit sluit onvervulde verlangens niet uit.

Eén van de belangrijkste vragen die in *Four Views on Divine Providence* (oftewel vier visies op de goddelijke voorzienigheid) wordt besproken is of God altijd 'krijgt wat Hij wil.' Deze vraag stelt ons voor de uitdaging hoe we 'de morele verantwoordelijkheid van mensen in overeenstemming kunnen brengen met Gods soevereiniteit over hun daden.'¹²⁷ Als het antwoord op de vraag positief is (ja, God krijgt altijd wat Hij wil), dan is niemand in staat om iets anders te doen dan wat God wil en bijgevolg is alles wat er in de wereld gebeurt in overeenstemming met zijn verlangens, inclusief het optreden van

---

¹²⁷ Dennis W. Jowers, ed., *Four Views on Divine Providence* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2011), blz. 10

het kwaad. Maar dit beeld is in strijd met Gods liefdevolle welwillendheid en met de morele vrijheid van zijn schepselen, zoals waargenomen in de Schrift.¹²⁸

Er zijn verschillende plaatsen in de Schrift waar we mensen, zelfs Gods volk, anders zien handelen dan God verlangt. In Psalm 81:12-15, een psalm waarin God Israël oproept zich te bekeren, klaagt de Heer: 'Maar mijn volk luisterde niet, Israël wilde niet van Mij weten. Toen liet Ik hen begaan, koppig volgden zij hun eigen inzicht. Ach, wilde mijn volk maar horen, wilde Israël mijn wegen maar volgen. Spoedig zou Ik zijn vijanden vernederen, zou mijn hand zich keren tegen zijn belagers.' Evenzo onderstreept de Heer in Jesaja 66:4 op droevige wijze: 'Want Ik heb geroepen, maar niemand gaf antwoord, Ik heb gesproken, maar zij luisterden niet; zij deden wat slecht is in mijn ogen, en zij verkozen wat Ik niet wil.'

In Ezechiël 18:23 benadrukt God dat Hij geen plezier heeft in de dood van de goddelozen. Het is juist zijn verlangen dat de goddelozen zich bekeren en leven. In de evangeliën wordt ons verteld: Maar de farizeeën en wetgeleerden hebben het plan van God verworpen.¹²⁹ Op dezelfde manier klaagt Jezus over Jeruzalem omdat het in opstand tegen zijn verlangens leeft. 'Jeruzalem, Jeruzalem, jij die de profeten doodt en stenigt wie naar je toe zijn gestuurd! Hoe vaak heb Ik je kinderen niet bijeen willen brengen zoals een hen haar kuikens onder haar vleugels hoedt, maar jullie hebben het niet gewild.'¹³⁰

Dit bijbelse beeld geeft aan dat Gods soevereiniteit in de wereld het bestaan van onvervulde goddelijke verlangens niet uitsluit, gezien de beslissingen van zijn moreel vrije schepselen. Tegelijkertijd is God nog steeds soeverein en, zoals Job onderstreept, 'Ik weet dat niets buiten uw macht ligt en geen enkel plan voor U onuitvoerbaar is.'¹³¹ Peckham suggereert dat 'God niet altijd krijgt wat hij wil (zijn ideale wil), maar God zal zeker zijn alomvattende en almachtige voorzienige doel bereiken (zijn effectieve wil).'¹³² Meer specifiek: 'God stelde zich vrijwillig open voor de tijdelijke ontevredenheid die het kwaad met zich meebrengt. God is niettemin tevreden in de overkoepelende zin dat zijn doel uiteindelijk zal worden vervuld en maximale tevredenheid zal brengen aan het hele universum in een eeuwig harmonieuze liefdesrelatie.'¹³³

2. Gods almacht betekent niet dat zijn voorzienige handelingen geen grenzen hebben.

Als de almachtige God kan de Heer alles. Niets is voor Hem onmogelijk.¹³⁴ Vanuit het standpunt van macht en vrijheid kan God dus alles doen. Maar vanuit het standpunt van de aard van zijn morele karakter en zijn vrije beslissingen over het bestaan en de realiteit van de geschapen wereld, zijn er dingen die God niet wil doen en, in die zin, niet kan doen. Het is vanuit dit perspectief dat de Schrift bevestigt dat God bepaalde dingen niet kan doen. Hij kan bijvoorbeeld 'niet liegen,'¹³⁵ Hij kan 'niet door het kwaad verzocht worden'¹³⁶ en 'Hij kan zichzelf niet verloochenen.'¹³⁷

Dit beeld van Gods morele karakter is belangrijk voor ons begrip van goddelijke voorzienigheid, of, met andere woorden, Gods handelen in de wereld. Hoewel Hij de macht heeft en de vrijheid om alles in zijn voorzienigheid te doen, worden zijn voorzienige handelingen gelimiteerd door de morele natuur van zijn karakter en besluiten. Ellen White benadrukt: 'God oefent nooit dwang uit op de wil of op het

---

¹²⁸ Zie John Peckham, "Providence and God's Unfulfilled Desires," *Philosophia Cristi*, deel 15, nr. 2 [2013]: blz. 234

¹²⁹ Lucas 7:30

¹³⁰ Lucas 13:34

¹³¹ Job 42:2

¹³² *Philosophia Christi*, deel 15, nr. 2, blz. 236

¹³³ *Idem*, blz 235

¹³⁴ Genesis 18:14; Marcus 14:36; Lucas 18:27

¹³⁵ Titus 1:2; zie ook Hebreeën 6:18

¹³⁶ Jakobus 1:13

¹³⁷ 2 Timoteüs 2:13

geweten.¹³⁸ In *Op weg naar Christus*, schrijft zij: ‘Christus staat klaar om ons van zonde te verlossen, maar Hij dwingt ons niet om met zondigen te stoppen en zijn weg te kiezen. Als we er niet naar verlangen vrij te zijn, als we zijn genade niet aanvaardden, wat kan Hij dan nog doen? We zullen onszelf vernietigen als we ons van zijn liefde afkeren.’¹³⁹

Dit principe betekent dat Gods almacht, vanwege zijn liefdevolle karakter, de vrije wil van zijn schepselen niet uitsluit. Zijn voorzienige handelingen dwingen het geweten niet, wat verklaart waarom Hij ons liefdevol oproept voor het leven te kiezen en niet voor de dood¹⁴⁰ en ons hart niet te verharderen voor zijn stem.¹⁴¹ Ook al verlangt Hij naar de redding van iedereen,¹⁴² toch leert de Bijbel niet dat iedereen gered zal worden.¹⁴³

Gods voorzienige activiteit is consistent met zijn liefde. Een liefdevolle relatie kan per definitie niet bepaald of gedwongen worden, maar impliceert noodzakelijkerwijs een vrije keuze. Als de bron van liefde¹⁴⁴ dwingt of bepaalt God onze liefde niet, maar Hij drukt zijn diepe liefde voor ons uit met het verlangen zijn liefde bij ons in te planten.¹⁴⁵ Volgens 1 Johannes 4:19 hebben wij lief ‘omdat God ons het eerst heeft liefgehad.’ Werkelijke liefde voor God wordt gevonden in persoonlijke overtuiging ten aanzien van zijn liefdevolle en rechtvaardige karakter. In de woorden van Ellen White: ‘Daar alleen een liefdesdienst voor God aanvaardbaar is, moest de trouw van zijn schepselen berusten op een vaste overtuiging in zijn gerechtigheid en weldadigheid.’¹⁴⁶

3. Goddelijke voorzienigheid omvat ideale en corrigerende handelingen.

Rekening houdend met het feit dat Gods soevereiniteit onvervulde verlangens niet uitsluit en dat zijn almacht niet betekent dat zijn voorzienige handelingen de beslissingen van zijn schepselen afdwingen, moet goddelijke voorzienigheid niet alleen gedefinieerd worden in termen van ideale handelingen, die voortkomen uit Gods ideale wil of verlangen. Gezien het feit dat veel situaties worden veroorzaakt door beslissingen van schepselen die onverenigbaar zijn met de morele wil van God, kunnen verschillende voorzienige handelingen nauwkeuriger worden begrepen als corrigerende handelingen, in de zin dat God een situatie die tegen zijn morele wil ingaat, verandert in iets dat in overeenstemming is met zijn morele/ideale verlangen.

De notie van corrigerende voorzienige actie wordt vooral waargenomen in de geschiedenis van Jozef. Hij interpreteert de dubbelzinnigheid van zijn pijnlijke, maar verbazingwekkende levensreis als paradoxaal beïnvloed door zowel menselijke kwade bedoelingen als goddelijke liefdevolle voorzienigheid. Het eerste sluit het tweede niet uit. De tweede rechtvaardigt de eerste niet. In Genesis 50:20 zegt Jozef tegen zijn broers: ‘Jullie hadden kwaad tegen mij in de zin, maar God heeft dat ten goede gekeerd, om te bewerken wat er nu gebeurt: dat een groot volk in leven blijft.’ Kortom, Gods voorzienigheid verandert een ellendige situatie, die het gevolg is van de onverdedigbare kwade bedoelingen en daden van mensen, in een zegen die we nooit hadden kunnen voorzien. .

Ellen White gebruikt de taal van de overheersing om Gods corrigerende voorzienigheid te beschrijven: ‘Nijd was aanleiding dat de broers van Jozef hem als slaaf verkochten; ze hoopten te verhinderen dat hij groter zou worden dan zij waren. En toen hij naar Egypte werd gevoerd, vleiden ze zich met de gedachte, dat ze niet langer met zijn dromen zouden worden lastiggevallen; dat ze het onmogelijk

---

¹³⁸ De grote strijd, blz. 546

¹³⁹ *Op weg naar Christus*, blz. 49

¹⁴⁰ Deuteronomium 30:15-20

¹⁴¹ Hebreëen 3:7-8

¹⁴² Ezechiël 33:11; 1 Timoteüs 2:4-6; Titus 2:11; 2 Petrus 3:9

¹⁴³ Zie bijvoorbeeld Matteüs 25:31-46; Johannes 5:28-29

¹⁴⁴ 1 Johannes 4:7-8

¹⁴⁵ Johannes 3:16; 1 Johannes 4:19

¹⁴⁶ Patriarchen en profeten, blz. 17

hadden gemaakt dat deze dromen ooit werkelijkheid zouden worden. Maar hun handelwijze werd zo door God omgebogen, dat juist dat gebeurde wat zij trachtten te verhinderen.¹⁴⁷

Deel III: Toepassing

Ook al volgen we niet altijd Gods verlangens voor ons leven, toch kan Hij elke vreselijke situatie in een zegen veranderen. Bespreek op basis van dit punt met je groep de volgende vragen:

1. Wat moet er in ons leven veranderen zodat we op onze geestelijke reis afhankelijk kunnen zijn van Gods wil? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat onze vrije keuzes niet botsen met Gods wil?
2. Ons geestelijk falen heeft geen invloed op Gods liefde voor ons. Hoe motiveert deze prachtige waarheid ons in de prediking van het evangelie?
3. Hoe kunnen we kleine kinderen op een gepaste manier uitleggen dat niet alles wat er gebeurt Gods directe wil is?

---

¹⁴⁷ Patriarchen en profeten, blz. 206-207

Les 9: Het kosmische conflict

Februari 22-28

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Genesis 3:15*

Lezen: *Genesis 3:1-4; Jesaja 14:12-15; Ezechiël 28:12-19; Matteüs 13:24-30; Johannes 8:44; Openbaring 12:7-9.*

Introductie: Het kosmische conflict heeft dagelijks invloed op ieder mens en op het universum in het algemeen. Satan probeert zich de aanbidding die God toekomt toe te eigenen, maar hij zal uiteindelijk verslagen worden.

Thema: De les van deze week benadrukt drie kernpunten.

1. Het kosmische conflict is geen dualistische strijd van almachtige machten: Het kosmische conflict concentreert zich op de morele perfectie van Gods karakter. Het conflict gaat niet over twee even onafhankelijke machten die een eindeloze oorlog uitvechten, want Lucifer was oorspronkelijk door God geschapen en besloot het karakter van zijn Schepper in twijfel te trekken.
2. Het kosmische conflict heeft betrekking op Gods volk: Het hele universum voelt de gevolgen van het kosmische conflict. In de hemel was Christus het voornaamste doelwit van de rebellie van Lucifer. In de woestijn trok Satan Jezus' zoonschap in twijfel. Maar Jezus zegevierde en Hij is gemachtigd ons zonen en dochters van God te maken.
3. De oplossing van het kosmische conflict kon niet voortijdig zijn: Er komt een dag waarop God eindelijk een einde zal maken aan het kwaad. Ondertussen mag het kwaad tot wasdom komen zodat alle geschapen wezens de valse beschuldigingen tegen het goddelijke bestuur in hun ware licht kunnen zien.

Toepassing: Hoe zou het feit dat we dagelijks geconfronteerd worden met de gevolgen van het kosmische conflict ons nog bewuster en bereidwilliger moeten maken altijd op God te vertrouwen?

Deel II: Commentaar

1. Het kosmische conflict is geen dualistische strijd van almachtige machten.

Er zijn verschillende versies van het kosmische conflict in verschillende religieuze en/of filosofische kringen. Een invloedrijke niet-christelijke versie is het dualisme. Zoals C. S. Lewis opmerkt is dualisme 'het geloof dat er twee gelijke en onafhankelijke krachten achter alles schuilgaan, waarvan de ene goed is en de andere slecht, en dat dit universum het slagveld is waarop zij een eindeloze oorlog uitvechten.' Zeggen dat deze machten even onafhankelijk zijn betekent dat '[ze] allebei vanaf alle eeuwigheid hebben bestaan.'¹⁴⁸ Deze dualistische betrokkenheid is niet het type kosmisch conflict dat in de Bijbel wordt benadrukt. Vanuit een bijbels perspectief is degene die nu Satan wordt genoemd 'door God geschapen, en hij was goed toen hij werd geschapen, maar hij ging de fout in.' Net als het dualisme is de christelijke visie dat ons 'universum in oorlog is.' Maar in tegenstelling tot het dualisme

---

¹⁴⁸ Mere Christianity (New York: The Macmillan Co., 1960), blz. 33-34)

‘denkt het niet dat dit een oorlog is tussen onafhankelijke machten. Het denkt dat het een burgeroorlog is, een opstand, en dat wij leven in een deel van het universum dat bezet wordt door de rebel.’¹⁴⁹

In plaats van een kosmisch conflict tussen twee onafhankelijke almachtige machten, hebben we dus te maken met een opstand van het scheepsel tegen de Schepper. Volgens wat we leren over de rol van de misleidende slang in Genesis 3, concentreert het conflict zich op de perceptie van Gods karakter zoals dat wordt weerspiegeld in zijn wet. Met andere woorden, is God betrouwbaar? Kunnen we zijn woorden geloven? Het is duidelijk dat deze twee vragen cruciaal zijn voor een liefdevolle relatie. Het is in principe onmogelijk om een oprechte en diepe liefdesrelatie te ontwikkelen met iemand die we niet vertrouwen.

De rebellie van Lucifer tegen God, die het begin van het kosmische conflict markeert, begint in de hemel en wordt waargenomen in Jesaja 14:12-15 en Ezechiël 28:12-19, vooral als we deze hoofdstukken vergelijken met Genesis 3 en Openbaring 12. De hoofdstukken in Jesaja en Ezechiël verwijzen rechtstreeks naar de koningen van Babylon en Tyrus. Terwijl de passages in Jesaja en Ezechiël direct verwijzen naar respectievelijk de koningen van Babylon en Tyrus, ‘is er in elke passage een beweging van het lokale, historische rijk van aardse koningen naar het hemelse bovennatuurlijke rijk dat Lucifer/Satan en de opkomst van de grote strijd beschrijft.’¹⁵⁰ In wezen wil Lucifer/Satan zichzelf verheffen zoals God. Preciezer gezegd, hij wil Gods waardige status en macht bezitten, maar niet zijn liefdevolle karakter, gezien het feit dat Lucifer/Satan zichzelf probeert te verheffen door middel van handel/lastering¹⁵¹ en leugens.¹⁵²

2. Het kosmische conflict heeft betrekking op Gods volk.

Terwijl het kosmische conflict begon met de rebellie van Lucifer tegen God in de hemel, betrof het uiteindelijk op de een of andere manier het universum als geheel. Meer specifiek ging het om engelen¹⁵³ en mensen.¹⁵⁴ Omdat Eva in de verleiding van de duivel viel en Adam haar opzettelijk volgde, werd onze wereld het toneel van het kosmische conflict. In een zondige wereld werd het menselijk leven gekenmerkt door het kosmische conflict. Met andere woorden, menselijke wezens worden elke dag geconfronteerd met het bestaan en de gevolgen van het kosmische conflict. Uiteraard geldt dit scenario ook voor de geschiedenis van Gods volk door de Schrift heen.

Als de goddelijke Christus al het voornaamste doelwit was van Lucifers rebellie in de hemel,¹⁵⁵ dan maakte zijn aardse toestand als onze Verlosser en de nieuwe vertegenwoordiger van Gods volk, de tweede Adam,¹⁵⁶ de vleesgeworden Christus tot het voornaamste doelwit van Satans verhevigde aanvallen in de woestijn.

Lucas' verslag van de verzoeking van Christus wordt voorafgegaan door de goddelijke bevestiging van zijn zoonerschap ('Jij bent mijn geliefde Zoon; in Jou vind Ik vreugde' Lucas 3:22) in het verhaal van zijn doop, dat wordt gevolgd door een genealogische lijst, beginnend met Jezus als de 'zoon van Jozef,'¹⁵⁷ en geleidelijk teruggaand¹⁵⁸ naar Adam, 'de zoon van God.'¹⁵⁹ Met deze achtergrond van

---

¹⁴⁹ Mere Christianity, blz. 36

¹⁵⁰ Richard Davidson, "Cosmic Narrative for the Coming Millennium," Journal of the Adventist Theological Society 11/1-2 (2000): blz. 107.

¹⁵¹ Ezechiël 28:16

¹⁵² Genesis 3:4; Johannes 8:44

¹⁵³ Openbaring 12:7-9

¹⁵⁴ Genesis 3

¹⁵⁵ Openbaring 12:7; zie ook Ellen White, Patriarchen en profeten, hoofdstuk 1 ['Waarom heeft God de zonde toegelaten?']

¹⁵⁶ Romeinen 5:14; 1 Korintiërs 15:22, 45

¹⁵⁷ Lucas 3:23

¹⁵⁸ Lucas 3:23-28

¹⁵⁹ Lucas 3:28

zoenschapstaal in gedachten ziet de aandachtige luisteraar/lezer van het evangelie dat Satan zijn verzoeken in de woestijn begint met de vraag of Jezus wel ‘de Zoon van God’ is,¹⁶⁰ wat duidelijk en precies is wat de goddelijke stem een paar verzen eerder tegen Jezus zei. Als we Adam nemen als een belangrijke referentie in de genealogie die onmiddellijk voorafgaat aan het verhaal van de verzoeking, dan is er een sterke gelijkenis met de verzoeking van de slang in Eden, waar Eva ook twijfelde, althans in haar gedachten,¹⁶¹ aan een duidelijke verklaring van God aan haar man en haarzelf over de dodelijke gevolgen van het eten van de boom van de kennis van goed en kwaad, zoals een paar verzen eerder werd aangegeven (zie Gen. 2:17).¹⁶²

Hoe dan ook, het goede nieuws van het verhaal van de verzoeking in het evangelie is dat we een andere geschiedenis van de mensheid hebben in Jezus, de nieuwe Adam. Terwijl Adam viel in de verzoeking in Eden, zegevierde Jezus in de verzoeking in de woestijn. Zijn overwinning opende een nieuwe horizon voor de zonen en dochters van God in het kosmische conflict, omdat Christus de nieuwe Adam is, dat wil zeggen, het nieuwe hoofd van de menselijke familie.

In het evangelie van Matteüs verschijnt het verhaal van de verzoeking direct na het verslag van Jezus' doop. In plaats van de universele verwijzing van Lucas naar Adam, lijkt Matteüs het volk Israël in gedachten te hebben. De genealogie richt zich op figuren als Abraham en David,¹⁶³ en het decreet over de dood van kinderen in de context van de geschiedenis van Jezus¹⁶⁴ echoot de geschiedenis van Mozes. De vergelijking met het volk Israël wordt nog nadrukkelijker als we opmerken dat alle antwoorden die Jezus gaf aan Satan in de woestijn schriftuurlijk ontleend zijn aan de ervaring van Israël in de woestijn.¹⁶⁵ Kortom, waar Israël faalde, zegevierde Jezus, wat een nieuwe horizon opent voor het volk van God in het kosmische conflict, nu Christus representatief de plaats van een nieuw Israël inneemt.

3. De oplossing van het kosmische conflict kon niet voortijdig zijn.

De gelijkenis van de tarwe en het onkruid in Matteüs 13:24-30 geeft de aanwezigheid van een kosmisch conflict aan in Jezus' onderwijs over het koninkrijk van de hemel. De vijand is in staat onkruid te zaaien dat samen met de tarwe (het goede zaad) kan groeien. Dit zaaien is niet alleen een kwaadaardige actie, maar ook een misleidende, omdat elke corrigerende poging om het onkruid onmiddellijk uit te roeien om deze problematische situatie op te lossen, de tarwe in gevaar kan brengen.¹⁶⁶ Daarom moet het noodzakelijke onderscheid en de scheiding tussen hen wachten tot de oogst of het laatste oordeel.¹⁶⁷

Het is opmerkelijk dat Ellen Whites verslag van Gods reactie op Lucifer/Satan in de beginfase van het kosmische conflict in de hemel hetzelfde bijbelse principe volgt dat onderstreept wordt in de gelijkenis van de tarwe en het onkruid. Als zij verklaart waarom God Satan niet onmiddellijk vernietigde, legt ze uit: ‘De invloed van de bedrieger zou niet helemaal te niet zijn gedaan en de geest van opstandigheid zou evenmin volkomen zijn uitgeroeid. Het kwaad moest tot rijpheid komen. Voor het eeuwig heil van het hele universum moest Satan de kans krijgen zijn beginselen volledig te ontwikkelen, zodat zijn beschuldiging tegen Gods heerschappij door alle schepselen in het juiste licht kon worden gezien en

---

¹⁶⁰ Lucas 4:3

¹⁶¹ Zie Genesis 3:1, 4

¹⁶² Zie Genesis 2:17

¹⁶³ Matteüs 1:1-17

¹⁶⁴ Matteüs 2:13-16

¹⁶⁵ Deuteronomium 8:3; 6:16; 6:13

¹⁶⁶ Matteüs 13:29

¹⁶⁷ Matteüs 13:30

de rechtvaardigheid en barmhartigheid van God en de onveranderlijkheid van zijn wet voor eeuwig boven elke verdenking verheven zouden zijn.¹⁶⁸

Deel III: Toepassing

Bespreek onderstaande vragen met de groep:

1. Hoe zou je de aard van het kosmische conflict het beste kunnen uitleggen aan een ongelovige, rekening houdend met het feit dat we allemaal te maken hebben met de gevolgen van dit conflict in de wereld?
2. Als we nadenken over de manier waarop God omgaat met de valse beschuldigingen van Satan, worden we geraakt door zijn liefdevolle en betrouwbare karakter. Hoe laat het opbouwen van vertrouwensrelaties met elkaar in de kerk Gods liefdevolle karakter zien?
3. Iemand liefhebben en vertrouwen hangt af van het morele karakter van de persoon in kwestie. Welke deugden moet je in je eigen leven cultiveren, door Gods genade, om Gods karakter te weerspiegelen?
4. Als mensen afstandelijk worden en niet meer intiem zijn met God, verandert er vaak iets in hun kijk op Gods karakter. Op welke manieren kunnen we, om dit gevaar te vermijden, meer opzettelijk Gods aanwezigheid ervaren en zijn eigenschappen en liefdevolle karakter naar anderen uitdragen?

---

¹⁶⁸ De grote strijd, blz. 459-460

Les 10: Regels voor het inzetten van machtsmiddelen in een conflict

Maart 1-7

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *1 Johannes 3:8*

Lezen: *Job 1:1-12; Job 2:1-7; Daniël 10; Lucas 4:6; Johannes 12:31.*

Introductie: Satan wordt door God beperkt in zijn heerschappij. Hij is een onrechtmatige heerser, vooral gezien vanuit het standpunt van zijn karakter.

Thema: De les van deze week onderstreept drie kernpunten.

1. Satan is een onrechtmatige en tijdelijke ‘heerser.’ God verleende Satan een beperkte en tijdelijke heerschappij nadat de zonde de wereld was binnengekomen, maar dit heerserschap is geen legitieme autoriteit. Hoewel God zijn eigen activiteit heeft beperkt om het kwaad in de wereld te elimineren, heeft Jezus Satan overwonnen. De overwinning van Christus op de verleiding in de woestijn en de nederlaag van Satan aan het kruis geven aan dat Satans heerschappij onwettig en tijdelijk is.
2. Satan lastert en maakt gevangenen onder zijn ‘heerschappij’: Ondanks het feit dat Satan een onrechtmatige en tijdelijke heerser is, kunnen mensen rechtmatige gevangenen worden van zijn heerserschap. Onze menselijke wil is geneigd om Satans suggesties te volgen, tenzij Christus in ons woont en onze verlangens en levens leidt.
3. Satan is beperkt in zijn ‘heerschappij’: Satan heeft ruimte en tijd om te ‘heersen’, maar hij wordt door God beperkt in dit ‘heerserschap’. In het verloop van de menselijke geschiedenis staan bovenzinnelijke machten van goedheid tegenover het kwaad, en de gebeden van gelovigen zijn een effectief middel tegen hen.

Toepassing: Satan is beperkt in zijn tijdelijke heerschappij. Op basis van Jezus’ overwinning zijn wij niet gevangen in de angst van de dood. Maar we moeten nog steeds waakzaam zijn en op de kracht van God vertrouwen. Hoe kan je gebedsleven je helpen de onrechtmatige heerschappij van Satan met succes te weerstaan?

Deel II: Commentaar

1. Satan is een onrechtmatige en tijdelijke ‘heerser.’

In de synoptische evangeliën staat de verzoeking in de woestijn centraal in het conflict tussen Satan en Jezus.¹⁶⁹ Van de drie synoptici geeft Lucas extra details, in de derde verzoeking over Satans vermeende autoriteit. Toen hij Jezus ‘in één ogenblik alle koninkrijken van de wereld’ liet zien,¹⁷⁰ bood Satan Hem aan ‘de macht over dat alles en ook de roem die ermee gepaard gaat, want ik kan daarover beschikken en ik geef het aan wie ik wil.’¹⁷¹

Het is discutabel of Satan werkelijk de autoriteit had die hij beweerde te hebben en zo ja, hoe hij die had verkregen. Nadat de zonde de wereld is binnengekomen, ‘geeft God Satan zeker een aanzienlijke

---

¹⁶⁹ Matteüs 4:1-11; Marcus 1:12-13; Lucas 4:1-13

¹⁷⁰ Lucas 4:5

¹⁷¹ Lucas 4:6

vrijheid om zijn verderfelijke invloed over de hele wereld uit te oefenen.¹⁷² Deze vrijheid is echter iets anders dan zeggen dat Satan legitieme autoriteit heeft in de wereld. Door het aanbod van Satan af te wijzen, erkent Jezus de legitimiteit van een dergelijke autoriteit niet.

In het evangelie van Johannes wordt het antagonisme tussen Satan en Jezus in het bijzonder benadrukt in de verwijzingen naar 'de heerser [vorst] van deze wereld.'¹⁷³ In Johannes 12:31-33 benadrukt Jezus het oordeel over de wereld en het uitwerpen van haar heerser/prins, met een bijzondere verwijzing naar zijn dood. In Johannes 14:30 wijst Jezus er in de context van zijn afscheidsrede tot de leerlingen op dat 'de heerser [vorst] van deze wereld komt.' Jezus, die het antagonisme van deze uitspraak onderstreept, voegt eraan toe: 'Hij heeft geen macht over Mij.' De uitspraak heeft waarschijnlijk de komst van Judas Iskariot op het oog, die de agent is waarmee 'de duivel zelf de dood van Jezus bespoedigt.' Het kruis is echter niet de triomf van Satan, maar verrassend genoeg zijn omverwerping.¹⁷⁴ Dan, als Jezus de leerlingen onderwijst over de beloofde *Parakletos*, de heilige Geest, benadrukt Hij opnieuw, nu in Johannes 16:11, dat 'de heerser [vorst] van deze wereld is veroordeeld,' wat een echo lijkt te zijn van het uitwerpen van de duivel in Johannes 12:31.

Daarom, terwijl de synoptici de overwinning van Christus op Satan benadrukken bij de verzoeking in de woestijn, aan het begin van zijn openbare bediening, benadrukt het evangelie van Johannes de nederlaag van Satan, de heerser/prins van deze wereld, aan het kruis; dat wil zeggen, aan het einde van Jezus' aardse bediening.¹⁷⁵ In beide gevallen leren we dat Satan een onwettige en tijdelijke heerser is van een zondige wereld, een wereld die paradoxaal genoeg door God geliefd wordt, maar ook veroordeeld omdat hij Jezus heeft afgewezen.¹⁷⁶ Zoals Robert Recker aangeeft, is Satan 'een afgezette prins, of iemand die op het punt staat afgezet te worden.'¹⁷⁷

2. Satan lastert en maakt gevangenen onder zijn 'heerschappij'.

Ondanks het feit dat Satan als heerser onwettig was, werd de mens door de zonde een wettige gevangene van Satans heerschappij. Ellen White benadrukt dat 'de gevallen mens Satans wettige gevangene is. . . . De mens is van nature geneigd om Satans suggesties te volgen en hij kan zo'n vreselijke vijand niet met succes weerstaan tenzij Christus, de machtige overwinnaar, in hem woont, zijn verlangens leidt en hem kracht geeft.'¹⁷⁸ Het is niet God die 'Satan tot "de vorst van deze wereld" heeft gemaakt, maar ... menselijke wezens hebben hem zo gemaakt door hun zonde.'¹⁷⁹

Ook al is Satan, vanuit het perspectief van de menselijke zonde, een wettige heerser over verdorven menselijke wezens, toch is hij een onwettige heerser vanuit het perspectief van zijn karakter en daden. Jezus beschrijft hem nadrukkelijk als een leugenaar en een moordenaar. In zijn woorden: Satan 'is vanaf het begin een moordenaar geweest. Hij hoort niet bij de waarheid, omdat er geen waarheid in hem is. Wanneer hij liegt, spreekt hij zoals hij is: een aartsleugenaar, de vader van de leugen.'¹⁸⁰ In wezen zijn leugens/laster en sterfelijke gevangenschap de essentie van zijn 'heerschappij,' die door Jezus omvergeworpen moet worden.

---

¹⁷² Sydney H.T. Page, *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 1995), blz. 98

¹⁷³ Johannes 12:31; 14:30; 16:11

¹⁷⁴ Zie D. A. Carson, *The Gospel According to John, The Pillar New Testament Commentary* [Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1991], blz. 508

¹⁷⁵ Zie ook *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons*, blz. 129

¹⁷⁶ Johannes 1:10, 29; 3:16-17, 19; 9:39; 12:31, 47; 14:17; 15:18-19; 16:8; 17:9, 14, 16, 21

¹⁷⁷ "Satan: In Power or Dethroned?", *Calvin Theological Journal* 6, nr. 2 (1971), blz. 147

¹⁷⁸ *Testimonies for the Church*, deel 1, blz. 341

¹⁷⁹ *Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons*, blz. 129

¹⁸⁰ Johannes 8:44

Het evangelie van Johannes lijkt te benadrukken dat ‘de heerser [vorst] van deze wereld’ verslagen en verdreven is door het offer van Christus aan het kruis, zijn opstanding en hemelvaart naar de Vader.¹⁸¹ Jezus' voorbede namens zijn leerlingen in Johannes 17 gaat er echter van uit dat de invloed van Satan op de mensheid niet eindigt met het kruis. ‘Integendeel, Johannes geeft aan dat de tegenstand die Satan tegen Jezus heeft opgewekt ook gericht zal zijn tegen de volgelingen van Jezus.’¹⁸² In Johannes 17:15-16 bidt Jezus dat de Vader hen zal ‘beschermen tegen hem die het kwaad zelf is. Ze horen niet bij de wereld, zoals Ik niet bij de wereld hoor.’ In 1 Johannes 5:19 wordt het onderscheid gemaakt tussen gelovigen van God en ongelovigen (die van de wereld), waarbij het volk van God wordt afgezet tegen hen die onder de macht van Satan zijn: ‘We weten dat wij uit God voortkomen, terwijl de hele wereld in de macht is van hem die het kwaad zelf is.’

Hebreeën 2:14-15 beschrijft de macht die de duivel heeft over zondige menselijke wezens, die hen aan slavernij onderwerpt, in termen van ‘de macht van de dood.’ Deze tekst leert ons ook dat Jezus deze macht vernietigt door middel van zijn dood. Dus op basis van Jezus' overwinning zijn we niet meer gebonden aan de angst voor de dood. Maar we moeten nog steeds waakzaam zijn en vertrouwen op de kracht van God. De heilsgeschiedenis is nog niet voorbij en ‘de duivel, zwerft rond als een brullende leeuw, op zoek naar een prooi.’¹⁸³ Bovendien blijft Satan, vóór zijn uiteindelijke vernietiging,¹⁸⁴ gelovigen voor God beschuldigen¹⁸⁵ en de geschiedenis van Job suggereert dat laster deel uitmaakt van de beschuldigingsstrategie van Satan.¹⁸⁶

3. Satan is beperkt in zijn ‘heerschappij’.

Zondige mensen hebben Satan tot heerser gemaakt en zijn lasterlijke beschuldigingen worden in overweging genomen in plaats van eenvoudigweg door God te worden afgewezen. God laat dit gebeuren zodat deze beschuldigingen duidelijk hun ongelijk kunnen bewijzen. Om deze reden heeft Satan ruimte en tijd om te ‘heersen’, maar, zoals de geschiedenis van Job ook aangeeft (‘raak Job zelf niet aan.’ [Job 1:12]; ‘spaar zijn leven’ [Job 2:6]), wordt hij door God beperkt in zijn heerschappij.’

Bovendien leren we in Daniël 10 over de grenzen van de kwade macht. Volgens dit hoofdstuk ‘wordt het verloop van de menselijke geschiedenis niet alleen bepaald door de beslissingen van mensen, want er is een onzichtbare dimensie van de werkelijkheid waarmee ook rekening moet worden gehouden. In het bijzonder zijn er kwaadaardige krachten in het universum die een verderfelijke invloed uitoefenen in het sociaal-politieke domein, vooral waar het Gods volk betreft. Toch is de macht van deze kwade machten beperkt, want transcendente machten van goedheid verzetten zich tegen hen en de gelovige gebeden van gelovigen zijn ook effectief tegen hen. Hoe vijandig de krachten van het kwaad ook staan tegenover de wil van God, ze kunnen niet voorkomen dat deze wordt uitgevoerd.’¹⁸⁷

Ellen White bevestigt het bestaan van een soortgelijk kosmisch conflict met betrekking tot het leven van ieder mens en ze benadrukt ook het belang van gebed in deze context. In het hoofdstuk ‘The Power of Satan’ in *Testimonies for the Church*, deel 1, onderstreept ze dat ‘God alleen de macht van Satan kan beperken’¹⁸⁸ en dat ze ‘kwade engelen zag strijden om zielen, en engelen van God die hen weerstonden. Het conflict was hevig.’¹⁸⁹ Ze voegt er echter aan toe: ‘Het is niet het werk van goede engelen om de gedachten van mensen tegen hun wil te beheersen. Als zij toegeven aan de vijand en geen moeite doen om hem te weerstaan, dan kunnen de engelen van God niet veel meer doen dan het

---

¹⁸¹ Johannes 12:31-33; 16:11

¹⁸² Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons, blz. 130

¹⁸³ 1 Petrus 5:8

¹⁸⁴ Openbaring 20:10

¹⁸⁵ Openbaring 12:10

¹⁸⁶ Job 1:9-11; 2:5

¹⁸⁷ Powers of Evil: A Biblical Study of Satan and Demons, blz. 64

¹⁸⁸ Blz. 341

¹⁸⁹ Blz. 345

leger van Satan in bedwang houden, dat zij niet zullen vernietigen, totdat er meer licht wordt gegeven aan hen die in gevaar verkeren, om hen te bewegen op te staan en naar de hemel te kijken voor hulp.’¹⁹⁰ In deze context benadrukt ze dat ‘de grote Bevelhebber in hemel en op aarde Satans macht heeft beperkt,’ terwijl ze tegelijkertijd het belang van gebed benadrukt, want ‘onze Heiland luistert naar het ernstige gebed van geloof en stuurt een versterking van die engelen die uitblinken in kracht om hem te bevrijden.’¹⁹¹

Deel III: Toepassing

Het boek van Job biedt fascinerende inzichten in de realiteit van de grote strijd. Job had besloten God te vrezen ondanks de omstandigheden. Bespreek, rekening houdend met dit perspectief, de volgende vragen:

1. Hoe kan Gods bescherming over ons ons inspireren Hem nog meer te vrezen, naar Hem te verlangen en Hem lief te hebben? Op welke manieren zou zijn bescherming sommigen van ons kunnen uitdagen in, of een belemmering kunnen zijn voor, onze reactie op Hem?
2. Satan heeft beperkingen opgelegd gekregen voor zijn heerschappij, die duidelijk worden in de hemelse raadsscène in Job. Wat vertellen de bestaande grenzen aan Satans macht ons over Gods macht en handelen?
3. In het hoofdstuk ‘The Power of Satan’ in Testimonies for the Church, deel 1, blz. 345, benadrukt Ellen White het belang van gebed zodat God engelen kan sturen om ons te verlossen. Dus, hoe belangrijk is jouw gebedsleven in het openen van wegen voor goddelijke actie?

---

¹⁹⁰ Idem

¹⁹¹ Blz. 346

Les 11: Wat had ik nog meer kunnen doen?

Maart 8-14

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Johannes 18:37*

Lezen: *Jesaja 5:1-4; Matteüs 21:33-41; Romeinen 3:25-26; Romeinen 5:8; Openbaring 15:3; Openbaring 19:2.*

Introductie: Ons wordt gevraagd Gods rechtvaardigheid en zijn liefdevolle intenties ten opzichte van zijn volk te erkennen en te verkondigen.

Thema: De les van deze week benadrukt drie kernpunten.

1. We moeten Gods rechtvaardigheid erkennen: We worden gevraagd te erkennen dat God rechtvaardig is. In de gelijkenis van de wijngaard wordt de rechtvaardigheid van God figuurlijk bevestigd en erkend door het publiek. Jezus vertelt de gelijkenis op zo'n manier dat het publiek de rechtmatigheid van de daden van de landeigenaar zou erkennen in tegenstelling tot die van de wijngaardeniers.
2. We moeten Gods liefdevolle bedoelingen erkennen: In Matteüs 21:33-41 erkent het publiek dat de landeigenaar alles had gedaan wat hij kon voordat hij het oordeel bracht. En in Jesaja 5 wijst God er zelf op dat Hij alles had gedaan wat Hij kon voor zijn volk. De vraag: 'Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen, wat heb ik te weinig gedaan?' is een oproep tot erkenning van Gods liefdevolle bedoelingen en daden namens zijn volk.¹⁹²
3. We moeten Gods rechtvaardigheid en liefdevolle bedoelingen verkondigen: De Bijbel nodigt ons niet alleen uit Gods rechtvaardigheid en zijn liefdevolle daden te erkennen, maar ook om te verkondigen dat God volmaakt rechtvaardig is. In Openbaring 15:3 zingen de heiligen en verkondigen: 'Groot en wonderbaarlijk zijn uw werken, Heer, onze God, Almachtige, rechtvaardig en betrouwbaar is uw bestuur, vorst van de volken.'

Toepassing: Hoe kunnen we Gods rechtvaardigheid en liefdevolle intenties in ons dagelijks leven en onze gesprekken met God erkennen en verkondigen?

Deel II: Commentaar

1. We moeten Gods rechtvaardigheid erkennen.

Volgens de Schrift zijn wij, als zwakke en beperkte schepselen, niet in de positie om Gods wegen te beoordelen.¹⁹³ Tegelijkertijd worden we uitgenodigd te erkennen dat God rechtvaardig is. Romeinen 3:26 geeft aan dat het bloed van Christus een demonstratie (de Griekse term is *endeixis*) is van Gods rechtvaardigheid, omdat Hij geduldig geen rekening had gehouden met de zonden 'die in het verleden zijn begaan.'¹⁹⁴ Daarom laat het bloed van Christus zien dat God niet alleen vergevingsgezind (rechtspreker) is, maar ook rechtvaardig. Het is opmerkelijk dat het Griekse zelfstandig naamwoord

---

¹⁹² Jesaja 5:4

¹⁹³ Zie Gods toespraak aan het einde van het boek Job, Job 38-42; zie ook Romeinen 9:20

¹⁹⁴ Romeinen 3:25

endeixis, dat wordt vertaald als ‘aantonen,’ ‘laten zien’ de betekenis heeft van ‘iets dat dwingt tot acceptatie van iets, mentaal of emotioneel, demonstratie, bewijs.’¹⁹⁵

Daarom onderstreept het gebruik van dit zelfstandig naamwoord in Romeinen 3:26 dat God niet alleen rechtvaardig is, maar dat Hij van plan is ons te laten zien, te tonen, te bewijzen dat Hij rechtvaardig is. Thomas Schreiner beargumenteert dat we in deze passage Gods ‘verlangen om zijn gerechtigheid te demonstreren’ vinden. Hij voegt eraan toe: ‘Door zijn reddende en oordelende gerechtigheid te demonstreren, heeft God zijn naam gerechtvaardigd voor de wereld.’¹⁹⁶

In de gelijkenis van de wijngaard¹⁹⁷ wordt de rechtvaardigheid van God figuurlijk bevestigd, en daarom erkend, door het publiek. In de verhalende volgorde van de gelijkenis presenteert Jezus een opeenvolging van redelijke beslissingen van de landeigenaar van de wijngaard, als reactie op de onredelijke houding van de wijngaardeniers aan wie hij de wijngaard verpachtte. Omdat de landeigenaar naar een ver land was gegaan, was het aannemelijk voor hem om knechten te sturen om de opbrengst van de wijngaard in ontvangst te nemen, in de oogsttijd. Absurd was het feit dat de wijngaardeniers de knechten tot twee keer toe gewelddadig mishandelden en zelfs een van hen doodden. Opnieuw was het aannemelijk dat de landeigenaar uiteindelijk zijn zoon stuurde, ervan uitgaande dat de wijngaardeniers respect voor hem zouden tonen. Maar in een nog absurdere reactie doodden de wijngaardeniers op waanzinnige wijze ook de zoon om zijn erfenis te stelen.

Jezus vertelt deze gelijkenis op zo'n manier dat het publiek in staat is de rechtmatigheid van de acties van de landeigenaar te volgen en geleidelijk te erkennen, in tegenstelling tot de waanzin van de wijngaardeniers. Jezus is zelfs in staat de conclusie van de gelijkenis rechtstreeks van de lippen van het publiek te halen. Hij vraagt hen: “Wanneer nu de eigenaar van de wijngaard komt, wat moet hij dan met die wijnbouwers doen?” Ze antwoordden: “Hij moet die ellendelingen een ellendige dood laten sterven en de wijngaard verpachten aan andere wijnbouwers, die de vruchten wel aan hem afdragen wanneer het daar de tijd voor is.”¹⁹⁸

Daarom kan het publiek van de gelijkenis concluderen dat de landeigenaar niets meer kon doen. Zoals ze duidelijk erkennen, heeft hij alles gedaan wat hij kon om de wijngaardeniers op de juiste manier aan te pakken. Daarom wordt hij in de ogen van het publiek rechtvaardig geacht in de verwachte bestraffing van de slechte wijngaardeniers. Omdat deze gelijkenis een figuurlijk onderwijs is over de rechtvaardigheid van God, is Hij niet alleen rechtvaardig, maar wordt Hij ook als zodanig gezien. Deze perceptie lijkt deel uit te maken van Jezus' bedoeling, zoals we kunnen opmaken uit de interactieve manier waarop Hij de gelijkenis afsluit. Deze perceptie van rechtvaardigheid in de ogen van het publiek komt voort uit een duidelijke erkenning dat de landeigenaar alles had gedaan wat hij kon om een goede relatie te onderhouden met degenen die goddeloos handelden, voordat hij hen vernietigend moest oordelen.

2. We moeten Gods liefdevolle bedoelingen erkennen.

Evenals in de gelijkenis van de wijngaard, zoals verteld door Jezus, in Matteüs 21:33-41, de conclusie van het publiek impliceert dat zij erkennen dat de landeigenaar alles had gedaan wat hij kon voordat hij het oordeel bracht, bevestigt God zelf in het ‘lied van de wijngaard’ in Jesaja 5 dat Hij alles had gedaan wat Hij kon voor zijn volk. Terwijl in de gelijkenis van de wijngaard die Jezus vertelde, het probleem lag bij de wijngaardeniers, wat een figuurlijke verwijzing is naar ‘de hogepriesters en de

---

¹⁹⁵ Frederick W. Danker et al., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (Chicago: University of Chicago Press, 2000), blz. 332

¹⁹⁶ *Romans: Baker Exegetical Commentary of the New Testament* (Grand Rapids, MI: Baker Books, 1998), blz. 198-199

¹⁹⁷ Matteüs 21:33-41; zie ook Marcus 12:1-12; Lucas 20:9-19

¹⁹⁸ Matteüs 21:40-41

farizeeën.¹⁹⁹ Maar in het lied van Jesaja 5 ligt het probleem bij de wijngaard zelf, die figuurlijk verwijst naar 'Israël,'²⁰⁰ de 'inwoners van Juda.'²⁰¹

Net als de landeigenaar van de gelijkenis, die alles had gedaan om een goede relatie met de wijngaardeniers te onderhouden, deed de geliefde van het lied alles wat in zijn macht lag om de wijngaard goede druiven te laten voortbrengen. Meer in het bijzonder koos hij 'een vruchtbare helling,'²⁰² 'bewerkte de grond, haalde de stenen eruit en plantte een edele druivensoort. Hij bouwde er een wachttorens, hakte ook een perskuip uit. Hij verwachtte veel van zijn wijngaard, maar die bracht slechts wrange vruchten voort.'²⁰³ Concreet: God 'verwachtte recht, maar oogstte onrecht, Hij zocht rechtsbetrachting, maar vond rechtsverkrachting.'²⁰⁴

Terwijl Jezus zijn publiek vraagt om te antwoorden wat de redelijke actie van de landeigenaar zou zijn na alles wat hij in de context van de gelijkenis had gedaan, nodigt God in Jesaja het volk van Juda uit om 'recht te spreken' tussen Hem en zijn wijngaard.²⁰⁵ Dit oordeel zou rekening moeten houden met de volgende vraag: 'Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen, wat heb ik te weinig gedaan?'²⁰⁶ Deze retorische vraag zou tot de conclusie moeten leiden dat God alles had gedaan wat Hij voor zijn volk kon doen om als het ware 'goede vruchten' voort te brengen. Daarom is deze vraag uiteindelijk een uitnodiging om alle liefdevolle bedoelingen, handelingen en verwachtingen te erkennen die God ten behoeve van zijn volk heeft.

Bovendien houdt God niet alleen van zijn volk, zoals Romeinen 5:8 onderstreept, maar Hij laat deze liefde ook aan hen zien. Wat gedemonstreerd wordt, kan op een meer natuurlijke manier door ons erkend of herkend worden. Zoals in Romeinen 3:26 de taal van demonstratie (*endeixis*) wordt gebruikt om te bevestigen dat God rechtvaardig is, op basis van het bloed van Christus, zo gebruikt ook Romeinen 5:8 deze taal in verband met de dood van Christus voor ons, nu met het werkwoord *synistēmi*, om te bevestigen dat God van ons houdt. Dit Griekse werkwoord geeft de betekenis van het leveren van 'bewijs van een persoonlijke eigenschap of claim door middel van actie, demonstreren, laten zien, naar buiten brengen.'²⁰⁷ Verschillende Bijbelversies benadrukken dit idee met vergelijkbare woorden: 'God bewijst ons zijn liefde' (NBV21), 'Dat is het bewijs dat God van ons houdt!' (BGT), 'bevestigt Zijn liefde voor ons' (HSV) en 'bewijst zijn liefde jegens ons' (NBG51).

3. We moeten Gods rechtvaardigheid en liefdevolle bedoelingen verkondigen.

De Bijbel nodigt ons niet alleen uit Gods rechtvaardigheid en zijn liefdevolle bedoelingen met zijn volk te erkennen of te herkennen. We worden ook geacht te verkondigen wat we erkennen of herkennen in God. We vinden dit soort verkondiging bijvoorbeeld gezongen door de heiligen in Openbaring. In Openbaring 15:3 zingen ze: "Groot en wonderbaarlijk zijn uw werken, Heer, onze God, Almachtige, rechtvaardig en betrouwbaar is uw bestuur, vorst van de volken." Evenzo zegt in Openbaring 19:2 een grote menigte in de hemel met luide stem: 'Zijn vonnis is betrouwbaar en rechtvaardig. Hij heeft immers de grote hoer, die door haar ontucht de wereld in het verderf heeft gestort, veroordeeld en het bloed van zijn dienaren op haar gewroken.'

---

¹⁹⁹ Matteüs 21:45

²⁰⁰ Jesaja 5:7

²⁰¹ Jesaja 5:3, 7

²⁰² Jesaja 5:1

²⁰³ Jesaja 5:2

²⁰⁴ Jesaja 5:7

²⁰⁵ Jesaja 5:3

²⁰⁶ Jesaja 5:4

²⁰⁷ Danker et al., A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature, blz. 973

Deel III: Toepassing

Romeinen 3:26 benadrukt dat God niet alleen rechtvaardig is, maar dat Hij ook van plan is aan te tonen, te laten zien of te bewijzen dat Hij rechtvaardig is. Bespreek met dit idee in je achterhoofd de volgende vragen met je klas:

1. Hoe geruststellend is het om te weten dat God alles doet om zijn gerechtigheid en rechtvaardigheid voor zijn volk te demonstreren? Hoe voel je je hierdoor over God?
2. Hoe kan de erkenning van Gods rechtvaardigheid en zijn intenties van liefde voor zijn volk onze verkondiging van zijn rechtvaardigheid aan anderen voeden? Hoe kan deze erkenning benadrukt worden in onze prediking van het evangelie?
3. Hoe kunnen we opzettelijk onze liefde voor God tonen, zelfs in tijden van lijden?

Les 12: Liefde en gerechtigheid: de twee grootste geboden

Maart 15-21

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *1 Johannes 4:20*

Lezen: *Matteüs 19:16-22; Matteüs 22:35-40; Matteüs 25:40, 45; Lucas 10:30-37; 1 Johannes 4:20.*

Introductie: Als we van God houden, houden we van elkaar en delen de zorg voor elkaars welzijn.

Thema: De les van deze week kent twee hoofdthema's.

1. De onverbrekelijke band tussen het liefhebben van God en het liefhebben van anderen (gerechtigheid): In de Schrift houdt het liefhebben van een medegelovige concrete liefdevolle handelingen in door materiële goederen te delen met een broeder en zuster in nood. Elkaar liefhebben impliceert een zorg voor zijn of haar welzijn. De zelfopofferende liefde van Christus voor ons is de basis voor onze kennis en praktijk van de liefde, waarin het niet liefhebben van anderen betekent dat we de God die in Jezus Christus wordt geopenbaard niet zien.
2. Tekortschieten in liefde - wanneer liefde en gerechtigheid losgekoppeld zijn: Als we God liefhebben, zullen we anderen liefhebben en een zorg voor gerechtigheid delen die gericht is op het welzijn van mensen. Omgekeerd toont een ontkoppeling tussen het liefhebben van God en het doen van gerechtigheid aan anderen een gebrek aan toewijding in het houden van Gods geboden. Dit is het geval in de geschiedenis van de rijke jonge heerser, die veronderstelde de geboden te gehoorzamen maar geen liefde toonde aan de armen. Een ander voorbeeld in de evangeliën zijn de priester en de Leviet in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Ook zij veronderstelden zich aan de reinheidsregels te houden, maar schoten tekort in mededogen en liefde.

Toepassing: Hoe breng jij in praktijk dat het liefhebben van God ook betekent oog te hebben voor de noden van anderen?

Deel II: Commentaar

1. De onverbrekelijke band tussen het liefhebben van God en het liefhebben van anderen (gerechtigheid).

Het verband tussen het liefhebben van God en het liefhebben van anderen, in 1 Johannes 4:20, biedt een belangrijke uitwerking van Johannes' pastorale waarschuwingen tegen het niet liefhebben van broeders en zusters, zoals dat in eerdere passages werd benadrukt. Karen H. Jobes wijst erop dat in 1 Johannes 4:20 'Johannes de cirkel rond maakt in zijn bespreking van liefde, in het bijzonder voor medegelovigen.'²⁰⁸ Ten minste drie passages in 1 Johannes gaan over deze discussie.

In 1 Johannes 2:9-11 associeert Johannes de houdingen van het liefhebben en niet liefhebben/haten van medegelovigen met de tegengestelde beelden van licht en duisternis. In zijn woorden: 'Wie zegt in het licht te zijn maar zijn broeder of zuster haat, bevindt zich nog altijd in de duisternis. Wie de ander liefheeft, blijft in het licht en komt niet ten val, maar wie de ander haat, bevindt zich in de duisternis.'

---

²⁰⁸ 1, 2, & 3 John: Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2014), blz. 206

Hij gaat zijn weg in het duister, zonder te weten waarheen die weg voert, want de duisternis heeft hem blind gemaakt.’

Evenzo wordt in 1 Johannes 3:10-11 onderscheid gemaakt tussen de kinderen van God en de kinderen van de duivel. ‘Hieraan is te zien wie kinderen van God en wie kinderen van de duivel zijn: wie niet rechtvaardig leeft, komt niet uit God voort. Hetzelfde geldt voor wie zijn broeder of zuster niet liefheeft. Dit is immers wat u vanaf het begin hebt horen verkondigen: dat we elkaar moeten liefhebben.’

Vervolgens vinden we in 1 Johannes 3:14-17 meer details over de waarschuwingen van Johannes over deze kwestie, nu met de tegenstelling tussen leven en dood. ‘Wij weten dat we van de dood zijn overgegaan naar het leven omdat we elkaar liefhebben. Wie niet liefheeft blijft in de dood. Ieder die zijn broeder of zuster haat, is een moordenaar, en u weet dat een moordenaar het eeuwige leven niet blijvend in zich heeft. Wat liefde is, hebben we geleerd van Hem die zijn leven voor ons gegeven heeft. Daarom horen ook wij ons leven te geven voor onze broeders en zusters. Hoe kan Gods liefde in iemand blijven die genoeg heeft om van te bestaan maar zijn hart sluit voor een broeder of zuster die hij gebrek ziet lijden?’

Er zijn twee belangrijke details in deze passage. Ten eerste wordt het liefhebben van een medegelovige beschreven in termen van het delen van materiële goederen met een broeder of zuster die in nood verkeert. Deze concrete liefdevolle actie is een belangrijke vorm van rechtvaardigheid, omdat het bevorderen van rechtvaardigheid of maatschappelijk welzijn positief wordt opgevat als het bevorderen van het welzijn van anderen, wat het verlichten van lijden in de wereld impliceert. Lijden wordt hier gezien als een tastbare vorm van onrecht. Ten tweede is de liefde die staat voor gerechtigheid, in de zin van het voorzien in de behoeften van anderen, christologisch gegrond in 1 Johannes 3:16 (‘Wat liefde is, hebben we geleerd van Hem die zijn leven voor ons gegeven heeft. Daarom horen ook wij ons leven te geven voor onze broeders en zusters.’). Dat wil zeggen, de zelfopofferende liefde van Christus voor ons is de basis voor onze kennis en praktijk van de liefde.

Als we 1 Johannes 4:20 lezen (‘Als iemand zegt: ‘Ik heb God lief,’ maar hij haat zijn broeder of zuster, is hij een leugenaar. Want iemand kan onmogelijk God, die hij nooit gezien heeft, liefhebben als hij de ander, die hij wel ziet, niet liefheeft.’) in het licht van 1 Johannes 2:9-11; 3:10-11, en vooral 3:14-17, is het mogelijk om enkele conclusies te trekken. Ten eerste komt het niet liefhebben van medegelovigen vooral tot uiting in het nalaten om in de materiële behoeften van broeders en zusters te voorzien. Volgens de theologische deductie van 1 Johannes 4:20 is dit verzuim een bewijs dat de belijdende gelovige God niet liefheeft. Theologische antropologie zou de basis voor deze deductie kunnen zijn, omdat God de mens naar zijn beeld heeft geschapen.²⁰⁹

De basis van de deductie van 1 Johannes 4:20 lijkt echter ook christologisch. Dat wil zeggen, zoals al in 1 Johannes 3:16 is gezien, is de zelfopofferende liefde van Christus zowel het fundament van onze kennis van de liefde als het stimulerende patroon/de kracht voor onze liefde voor anderen. Deze christologische basis wordt opnieuw bevestigd in 1 Johannes 4:9-11.

Hoewel ‘niemand God ooit heeft gezien,’²¹⁰ werd zijn liefde zichtbaar of ‘aan ons geopenbaard’ want ‘God heeft zijn enige Zoon in de wereld gezonden.’²¹¹ In feite wordt de uitspraak: ‘Wij hebben lief omdat God ons het eerst heeft liefgehad’²¹² christologisch uitgelegd in de zin dat niet wij God eerst hebben liefgehad, ‘maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon heeft gezonden om verzoening te

---

²⁰⁹ Genesis 1:27

²¹⁰ 1 Johannes 4:12

²¹¹ 1 Johannes 4:9

²¹² 1 Johannes 4:19

brengen voor onze zonden.²¹³ En ‘als God ons zo heeft liefgehad, moeten wij ook elkaar liefhebben.’²¹⁴

De idee dat Christus de zichtbare manifestatie is van Gods liefde, die voor ons niet zichtbaar is,²¹⁵ wordt versterkt door Johannes' eigen getuigenis als ooggetuige van Jezus: ‘En we hebben zelf gezien waarvan we nu getuigen: dat de Vader zijn Zoon gezonden heeft als redder van de wereld.’²¹⁶ Daarom, zoals Jobes het samenvat, ‘betekent het niet liefhebben van anderen dat iemand de God die in Jezus Christus is geopenbaard niet heeft gezien en daarom niet in staat is God lief te hebben.’²¹⁷ Deze onverbreekelijke verbinding van het liefhebben van God en het liefhebben van anderen (in de zin van het bevorderen van gerechtigheid, dat wil zeggen, het welzijn van anderen), gezien vanuit een christologisch standpunt, herinnert ons aan wat Jezus bevestigde in Matteüs 25:40: ‘Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor een van de geringsten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan.’²¹⁸

2. Tekortschieten in liefde - wanneer liefde en gerechtigheid losgekoppeld zijn.

De verbinding tussen het liefhebben van God en anderen, vooral in de vorm van gerechtigheid (het bevorderen van hun welzijn en het verlichten van hun lijden), biedt de noodzakelijke articulatie in het leven voor alle geboden die we in de Schrift vinden. Anders gezegd: als God liefhebben en anderen recht doen (van hen houden) niet op elkaar aansluiten, is er geen echte harmonie in ons leven wanneer we Gods geboden proberen te houden. Een voorbeeld van dit principe is de rijke jonge heerser,²¹⁹ die veronderstelde de geboden te gehoorzamen, maar er niet in slaagde liefde te tonen aan de armen met zijn materiële bezittingen en vervolgens, uiteindelijk, Jezus niet volgde. Een ander veelzeggend voorbeeld in de evangeliën zijn de priester en de Leviet in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan,²²⁰ omdat zij veronderstelden de reinheidsregels met betrekking tot de tempel te volgen, maar er niet in slaagden barmhartigheid en liefde te tonen aan de man die halfdood op de weg van Jeruzalem naar Jericho lag.

Jezus benadrukt in een dialoog met een wetgeleerde, zoals opgetekend in Matteüs 22:35-40, dat God en je naasten liefhebben ‘twee hangers’ zijn die alle bijbelse leerstellingen vasthouden (de wet en de profeten). Veel vertalingen van Matteüs 22:40 geven het Griekse werkwoord *kremánnymi* weer als afhangen (‘Aan deze twee geboden hangt heel de Wet, en de Profeten’ [HSV, NBG51]). NBV21 gebruikt het woord ‘grondslag’ en de BGT heeft het over de ‘basis.’

Deel III: Toepassing

In de context van de onverbreekelijke band tussen het liefhebben van God en het liefhebben van anderen, is de opofferende liefde van Christus aan het kruis de basis voor jouw liefde voor anderen. Bespreek vanuit dit perspectief met je klas de volgende vragen:

1. Op welke manieren is Gods liefde, zoals geopenbaard aan het kruis, jouw voorbeeld van het liefhebben van anderen?
2. Welke offers breng jij persoonlijk om anderen lief te hebben en recht te doen/aan hun behoeften te voldoen?

---

²¹³ 1 Johannes 4:10

²¹⁴ 1 Johannes 4:11

²¹⁵ 1 Johannes 4:12

²¹⁶ 1 Johannes 4:14; zie ook Johannes 1:14, 18

²¹⁷ 1, 2, & 3 John: *Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament*, blz. 207

²¹⁸ Zie ook Matteüs 25:45, waarin negatieve taal wordt gebruikt om dit principe uit te drukken

²¹⁹ Matteüs 19:16-22

²²⁰ Lucas 10:30-37

3. Als mensen getroffen worden door armoede, onderdrukking of een andere vorm van onrecht, wat kunnen wij als kerk dan doen om hen te steunen?

Les 13: Liefde is de vervulling van de wet

Maart 22-28

Deel I: Overzicht

Kerntekst: *Romeinen 13:8*

Lezen: *Exodus 20:2; Romeinen 13:8-10.*

Introductie: de Tien Geboden zijn een uitdrukking van Gods persoonlijke- en zijn verbondsrelatie met zijn volk.

Thema: De les van deze week benadrukt drie kernpunten.

1. Gods wet verwijst naar relaties en niet naar abstracte principes: Gods wet is geen verzameling abstracte principes, maar een uitdrukking van relaties. De beschrijving van de Tien Geboden impliceert verbondsrelaties tussen God en zijn volk. Gods dialoog met Mozes onderstreept deze relationele taal, waarin God wordt afgebeeld als een adelaar die zijn volk op zijn vleugels draagt tijdens de bevrijding uit Egypte. Het hoofdidee van deze voorstelling is dat het volk naar God zelf was gebracht.
2. De Tien Geboden beschrijven de juiste uitdrukking van onze liefde voor God en anderen: Vóór de lijst van 'niet mogen' beginnen de Tien Geboden met een persoonlijke liefdevolle opmerking: 'Ik ben de Heer uw God.'²²¹ De lijst van geboden is een relationele liefdevolle reactie op de God van Israël, die hen redde. De eerste vier geboden beschrijven de loyale liefde die mensen geacht worden aan God te tonen. De laatste zes geboden drukken specifieke vormen van liefde voor anderen uit, die uiteindelijk aangeven dat we God liefhebben.
3. Gods wet vindt zijn vervulling in liefde: In Romeinen en Galaten is de idee van de vervulling van de wet gerelateerd aan het dienen van elkaar door liefde. Paulus legt in Galaten uit dat de wet vervuld is als we onze naaste liefhebben. In Romeinen is elkaar liefhebben de vervulling van de wet. De laatste zes van de Tien Geboden beschrijven wat het betekent om je naaste lief te hebben als jezelf.

Toepassing: Op welke manier verandert jouw relatie met God als je begrijpt dat de Tien Geboden niet zomaar een rijtje regels zijn, maar een uitdrukking van liefde en een reactie op Gods persoonlijke en liefdevolle relatie?

Deel II: Commentaar

1. Gods wet verwijst naar relaties en niet naar abstracte principes.

Het idee dat Gods wet bestaat uit kille abstracties of onpersoonlijke principes is onverenigbaar met het bijbelse beeld van God die de Decaloog aan het volk Israël geeft op de berg Sinaï. Het is belangrijk om de beschrijving van de Tien Geboden in Exodus 20 te lezen in het licht van de verbondsrelatie die in Exodus 19 wordt gevormd. Vanaf Israëls aankomst in de Sinaï woestijn²²² onderstreept de dialoog van God met Mozes op de berg Sinaï de notie van een verbondsrelatie tussen God en het volk Israël. Meer specifiek vertelde de Heer Mozes dat hij de volgende woorden tegen de kinderen van Israël moest zeggen: 'Jullie hebben gezien hoe Ik ben opgetreden tegen Egypte, en hoe Ik je op

---

²²¹ Exodus 20:2

²²² Exodus 19:1

adelaarsvleugels gedragen heb en je hier bij mij heb gebracht. Als je mijn woorden ter harte neemt en je aan het verbond met Mij houdt, zul je een kostbaar bezit voor Mij zijn, kostbaarder dan alle andere volken – want de hele aarde behoort Mij toe. Een koninkrijk van priesters zul je zijn, een heilig volk.²²³

De relationele taal van deze passage is indrukwekkend. De goddelijke bevrijding uit Egypte wordt afgebeeld als God die de kinderen van Israël draagt, als een adelaar. Interessant is dat de nadruk niet alleen ligt op het volk dat Egypte verlaat of naar het beloofde land gaat. Het belangrijkste punt is dat het volk naar God zelf is gebracht.

In deze context wordt het volk Israël uitgenodigd Gods verbond te houden in de persoonlijke zin van het horen van de stem van God. Hoewel veel Bijbelvertalingen het Hebreeuwse werkwoord *šm*²²⁴ correct weergeven in termen van het gehoorzamen van de stem van God, beschrijft het werkwoord in het Hebreeuws letterlijker de handeling van het horen of luisteren naar zijn stem.²²⁴ Als ze besluiten naar de stem van God te luisteren, zullen de kinderen van Israël Gods eigen ‘bezit’ zijn²²⁵ of zijn ‘persoonlijk eigendom’²²⁶ Deze uitdrukking getuigt ook van de persoonlijke aard van de verbondsrelatie die wordt gevormd tussen God en zijn volk, die wordt geformaliseerd door de uiteenzetting van de Tien Geboden in hoofdstuk 20.

2. De Tien Geboden beschrijven de juiste uitdrukking van onze liefde voor God en anderen.

Het is opmerkelijk dat God de Tien Geboden in Exodus 20:2, vóór de lijst met 'niet mogen' in de Decaloog, inleidt met een persoonlijke noot ('Ik ben de Heer, uw God') en zijn liefdevolle reddende actie namens Israël benadrukt (bevrijding uit de slavernij in Egypte). Met andere woorden, de geboden beginnen niet met een koud ‘zullen niet’ maar met een persoonlijke liefdevolle toon. Bovendien moet de lijst van geboden die volgt niet worden opgevat als louter abstracte wetten, maar als een relationele liefdevolle reactie op de God van Israël, die hen krachtig en vol mededogen uit Egypte heeft gered.

In het licht van de persoonlijke liefdevolle toon van Exodus 20:2 geven de eerste vier geboden duidelijk aan hoe de kinderen van Israël hun liefdevolle relationele respons op hun persoonlijke God moeten uiten. Ten eerste mogen zij geen andere goden voor het aangezicht van de Heer hebben. Liefde voor God wordt hier beschreven in termen van exclusieve loyaliteit. Ten tweede impliceert deze loyale liefde noodzakelijkerwijs dat zij voor zichzelf geen gesneden beeld (afgod) zullen maken om te aanbidden. Ware aanbidding, in plaats van afgoderij, is een oprechte uitdrukking van liefde voor God. Ten derde wordt liefde voor God geopenbaard in een respectvolle verwijzing naar zijn naam. Zoals Kenneth Harris opmerkt, verwijst het ijdel gebruiken van Gods naam in het bijzonder naar ‘het afleggen van een bedrieglijke eed in Gods naam of het aanroepen van Gods naam om een handeling te bekrachtigen waarbij de persoon oneerlijk is (Leviticus 19:12). Het verbiedt ook het gebruik van Gods naam in tovenarij, of oneerbiedig, of respectloos (Leviticus 24:10-16).²²⁷ Ten vierde betekent God liefhebben dat de sabbat van de zevende dag heilig wordt gehouden als een noodzakelijke herinnering aan Gods schepping. Hoewel we elke dag van God moeten houden, is de sabbat een speciaal moment om onze liefdevolle relatie met Hem tot uitdrukking te brengen.

Zeker, de eerste vier geboden beschrijven op een meer directe manier wat liefde voor God inhoudt, terwijl de overige zes geboden specifiek ingaan op hoe anderen lief te hebben. Maar vanuit een breder perspectief, voor zover de identificatie van de Heer als de Redder God van Israël de inleiding vormt

---

²²³ Exodus 19:4-6

²²⁴ Ludwig Koehler et al., *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* [Leiden: Brill, 1994–2000], blz. 1571

²²⁵ Exodus 19:5

²²⁶ Zie de betekenis van het zelfstandig naamwoord *səgūlâ* in Ludwig Koehler et al., *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, blz. 742

²²⁷ *ESV Study Bible* (Wheaton, IL: Crossway Bibles, 2008), blz. 176

van de Tien Geboden, als geheel, zijn de specifieke manieren waarop we verondersteld worden liefde te uiten aan anderen in de laatste zes geboden, door implicatie, belangrijke vormen van het liefhebben van God, in een ultieme zin. Het vijfde gebod, bijvoorbeeld, verbindt de liefde voor ouders, die het idee van hen eren benadrukt, met een lang leven in het land dat de Heer aan Israël geeft. Daarom is de liefdevolle belofte van God direct gerelateerd aan de manier waarop de kinderen van Israël hun ouders liefhebben/vereren. Op dezelfde manier houdt het liefhebben van de ander, en uiteindelijk het liefhebben van God door middel van deze horizontale liefde, noodzakelijkerwijs in dat je het leven waardeert (niet vermoorden), seksueel rein bent en het huwelijk koestert (geen overspel plegen), respecteert wat van anderen is (niet stelen), voor de waarheid over je naaste staat (niet vals getuigen tegen hem/haar) en verlangens koestert die gevormd worden door een geest van tevredenheid (niet begeren wat van je naaste is).

3. Gods wet vindt zijn vervulling in liefde.

De apostel Paulus benadrukt het idee van de vervulling van de wet in Romeinen en Galaten. Nadat hij de Galaten heeft aangespoord om elkaar in liefde te dienen, legt hij uit: ‘want de hele wet is vervuld in één uitspraak: ‘Heb uw naaste lief als uzelf.’²²⁸ Evenzo spreekt Paulus in Romeinen 8:4 over dat ‘alles wat de wet eist in ons tot vervulling wordt gebracht’ door middel van Christus en de Heilige Geest. In Romeinen 13:8-10 vermeldt hij tweemaal dat liefde Gods wet vervult: ‘Wees elkaar niets schuldig, behalve liefde, want wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld. Want: “Pleeg geen overspel, pleeg geen moord, steel niet, zet uw zinnen niet op wat van een ander is” – deze en alle andere geboden worden samengevat in deze ene uitspraak: “Heb uw naaste lief als uzelf.” Liefde berokkent de naaste geen kwaad, dus de wet vindt zijn vervulling in de liefde.’

Van de discussie over de christelijke plichten tegenover de burgerlijke autoriteiten,²²⁹ waaronder het betalen van belasting, naar de christelijke verplichting om lief te hebben, gebruikt Paulus in beide discussies de taal van de financiële schuld. Met betrekking tot de christelijke verplichting om lief te hebben: ‘De christen mag geen enkele schuld open laten staan, behalve de schuld die nooit afbetaald kan worden – “de schuld om elkaar lief te hebben.” De verplichting om lief te hebben kent geen limiet.’²³⁰ Net zoals een financiële schuld een verplichting inhoudt aan een andere persoon of instelling, legt de wet ons verplichtingen op aan anderen. In de context van Gods wet - met speciale verwijzing naar de laatste vijf geboden, die betrekking hebben op onze relaties met onze naasten en die verder gaan dan onze verplichting aan onze eigen familie - is de essentie van onze voortdurende verplichting of schuld liefde.

Deel III: Toepassing

Bespreek de volgende vragen in de groep:

1. Hoe kun je reageren op iemand die de wet van God in twijfel trekt, omdat hij die slechts beschouwt als een stel regels?
2. Hoe kan jouw ervaring van de sabbat zinvoller zijn, een herinnering dat Gods wet ons uitnodigt tot een relationele liefdevolle respons?
3. Hoe kun je Gods liefde op praktische manieren tonen aan de mensen die je elke dag ontmoet, inclusief vreemden, vrienden en familie?

---

²²⁸ Galaten 5:14

²²⁹ Romeinen 13:1-7

²³⁰ Robert Mounce, *Romans: The New American Commentary* (Nashville, TN: Broadman & Holman Publishers, 1995), blz. 245

